

ภาคผนวก ข

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

<http://dr-thomsbook.com>

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่สำหรับประชาชนในชนบท

จัดทำโดย

ทองสุข วันแสน

ชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม

.....

.....

คำนำ

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่สำหรับประชาชนในชนบท สำคัญในเอกสารฉบับนี้ประกอบด้วย 6 หน่วยการฝึกอบรม คือ มโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ การเตรียมไหมเบื้องต้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ การเตรียมเส้นไหมพุ่งสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ การเตรียมเส้นไหมยืนสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ การทอเป็นผืนผ้า และการจัดการและการตลาดเบื้องต้นเกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่ ทั้งนี้โดยในแต่ละหน่วยการฝึกอบรมดังกล่าวจะประกอบด้วย แนวคิดและหลักการ จุดมุ่งหมาย เฉพาะ หัวข้อเนื้อหาโดยสังเขป กิจกรรมและการประเมินผล ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะกล่าวไว้อย่างย่อๆ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เข้าใจแนวทางของการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร

เอกสารฉบับนี้สำเร็จลงได้ก็ด้วยความเสียสละอย่างยิ่งของ คุณระเบียบ อู่สาคร คุณอมรา ภักดี ผู้จัดทำจึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ทองสุข วันแสน

สารบัญ

	หน้า
หน่วยที่ 1 มโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการทอ	
ผ้าไหมมัดหมี่.....	634
แนวคิดและหลักการ.....	634
จุดมุ่งหมายเฉพาะ.....	634
หัวข้อเนื้อหา.....	635
กิจกรรม.....	652
การประเมินผล.....	653
หน่วยที่ 2 การเตรียมไหมเบื้องต้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่.....	654
แนวคิดและหลักการ.....	654
จุดมุ่งหมายเฉพาะ.....	664
หัวข้อเนื้อหา.....	665
กิจกรรม.....	656
การประเมินผล.....	658
หน่วยที่ 3 การเตรียมเส้นไหมพุ่งสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่.....	659
แนวคิดและหลักการ.....	659
จุดมุ่งหมายเฉพาะ.....	659
หัวข้อเนื้อหา.....	660
กิจกรรม.....	663
การประเมินผล.....	669

หน่วยที่ 4 การเตรียมเส้นไหมขึ้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่.....	670
แนวคิดและหลักการ.....	670
จุดมุ่งหมายเฉพาะ.....	671
หัวข้อเนื้อหา.....	672
กิจกรรม.....	674
การประเมินผล.....	680
หน่วยที่ 5 การทอเป็นผืนผ้า.....	681
แนวคิดและหลักการ.....	681
จุดมุ่งหมายเฉพาะ.....	681
หัวข้อเนื้อหา.....	682
กิจกรรม.....	684
การประเมินผล.....	688
หน่วยที่ 6 การจัดการและการตลาดเบื้องต้นเกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่.....	689
แนวคิดและหลักการ.....	689
จุดมุ่งหมายเฉพาะ.....	689
หัวข้อเนื้อหา.....	690
กิจกรรม.....	692
การประเมินผล.....	698

หน่วยที่ 1

มโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่

แนวคิดและหลักการ

การได้ทราบสภาพทั่วไป เกี่ยวกับการประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ อันได้แก่ ประวัติความเป็นมา แหล่งผลิต แนวนโยบายในการส่งเสริมของภาครัฐ และเอกชน กระบวนการและรูปแบบการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่ในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต ภาพตลาดสินค้าผ้าไหมมัดหมี่และแนวโน้ม ตลอดจนความสำคัญ และประโยชน์ที่ได้จากการประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ เห็นช่องทางในการที่จะประกอบอาชีพนี้ ให้ประสบผลสำเร็จและเกิดความภาคภูมิใจในอาชีพ

จุดมุ่งหมายเฉพาะ

เมื่อได้รับการฝึกอบรมหน่วยที่ 1 จบแล้วผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีความสามารถดังนี้

1. สรุปสาระสำคัญของความเป็นมา และแหล่งผลิตผ้าไหมมัดหมี่ได้
2. อธิบายแนวนโยบายของภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้
3. อธิบายและเปรียบเทียบ ความเหมือน และความแตกต่างของกระบวนการผลิตและรูปแบบการผลิต หรือการทอผ้าไหมมัดหมี่ในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตได้
4. อธิบายภาพตลาดสินค้าผ้าไหมมัดหมี่ ในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตได้

5. อธิบายความสำคัญ และประโยชน์ของการประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้

เนื้อหาโดยสังเขป

1. ประวัติความเป็นมาและแหล่งผลิตผ้าไหมมัดหมี่

ดินแดนประเทศไทย เป็นดินแดนที่อยู่อาศัยของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์มาเป็นเวลานานนับหมื่นปี และมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ดังกล่าวก็เป็นผู้ให้กำเนิดเทคโนโลยีและวิทยาการขึ้นหลายสิ่งหลายอย่าง ตั้งแต่การทำเครื่องปั้นดินเผา การหล่อหลอมโลหะ ตลอดจนถึงหัตถกรรมการทอผ้า และสิ่งทอ ทั้งนี้มีหลักฐานที่สำคัญยืนยันได้ว่า มนุษย์ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ดังกล่าวมีการทอผ้าขึ้นใช้ อันได้แก่ เศษผ้าที่ติดอยู่กับกำไลสำริดที่บ้านเชียงและเศษผ้า ค้าย เส้นใยไหมซึ่งพบในแหล่งก่อนประวัติศาสตร์บ้านนาดี อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น ในระยะ ต่อมาอันเป็นยุคของสมัยประวัติศาสตร์แม้ไม่มีหลักฐานที่เป็นผ้าโดยตรงเช่นเดียวกับสมัยก่อนประวัติศาสตร์ แต่จากจดหมายเหตุและบันทึกของนักประวัติศาสตร์จำนวนมาก ได้บ่งบอกให้รู้ว่าผ้าเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิต รวมทั้งบทบาทในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของมนุษย์มาโดยตลอด

สำหรับประเทศไทยตั้งแต่ชนเผ่าไทยได้รวมตัวกันขึ้นเป็นอาณาจักรสุโขทัยนั้น ก็พบหลักฐานว่ามีการทอผ้าฝ้าย ผ้าไหมชนิดต่างๆ ขึ้นใช้ทั่วไป ดังเช่น ผ้าเบญจรงค์ ซึ่งเป็นผ้าฝ้ายผ้าสีที่มีชื่อเสียงของสุโขทัย นอกจากนี้ยังมีผ้ายกดอก ผ้าสกุลพัสดร์ซึ่งเป็นผ้าเนื้อละเอียด ผ้าเล็กหลก เป็นผ้าเนื้อดี และผ้ากรอบ เป็นผ้าลายกระจังสำหรับพันรอบหน้าผาก เป็นต้น การทอผ้าในสมัยสุโขทัยนี้ สันนิษฐานว่าเป็นการผลิตเพื่อใช้ในครอบครัว ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งถือว่าเป็นยุคทองของการค้าผ้า กล่าวคือ มีการติดต่อค้าขายผ้ากับต่างประเทศ และพระมหากษัตริย์บางพระองค์ทรง

เป็นผู้ค้าด้วยพระองค์เอง เช่น พระนารายณ์มหาราช เป็นต้น และยิ่งไปกว่านั้นผ้าในสมัยนี้จะเป็นเครื่องนุ่งห่ม ที่แสดงตำแหน่งและสถานภาพทางสังคมด้วย นอกจากนี้พระมหากษัตริย์ยังทรงใช้ผ้าเป็นเครื่องราชบรรณาการ เป็นเครื่องบูมบำเพ็ญพระราชทานแก่ขุนนาง ข้าราชการ ตลอดจนใช้พระราชทานต่างเงินเดือนที่เรียกว่า "ผ้าหวัดรายปี" เป็นต้น ลำดับต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ผ้าก็ยังมียกย่องสำคัญต่อภาวะเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของไทย โดยเฉพาะในช่วงต้นจะมีการสืบทอดต่อจากสมัยกรุงศรีอยุธยาและตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาก็เริ่มเปลี่ยนแปลงเข้าสู่แนวทางของตะวันตก และในปัจจุบันก็ผสมผสานกับรูปแบบตะวันตก แต่ก็ยังมีส่วนที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นเครื่องแต่งกายประจำชาติและเครื่องแต่งกายตามประเพณีต่างๆ ของไทย นอกจากนี้ในส่วนของการทอผ้านั้นก็ได้พัฒนาเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญประการหนึ่งของไทยอีกด้วย (วิบูลย์ ลีสุวรรณ. 2531:18 - 34)

อนึ่งนอกเหนือจากอุตสาหกรรมการทอผ้างกล่าวแล้ว ประเทศไทยยังมีผ้าพื้นเมืองที่มีเอกลักษณ์ของตนเองมาช้านานอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นผ้าทอมือที่เป็นหัตถกรรมในครัวเรือนมากกว่าที่จะเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งมีกระบวนการผลิตด้วยเครื่องจักรอย่างครบวงจร การผลิตผ้าพื้นเมืองเป็นกระบวนการผลิตที่มีลักษณะพิเศษ ต้องใช้ความรู้ความชำนาญของผู้ผลิตที่สืบทอดกันมาเฉพาะในแต่ละกลุ่ม ซึ่งก่อให้เกิดการประสานกันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของผ้าไทย ที่แตกต่างกันทั้งรูปแบบ สี สัน ลวดลาย ไม่ว่าจะเป็นผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมก็ตาม การทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบันมีการทอกระจายกันอยู่ตามชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ทั่วไปในทุกภาคของประเทศ มีทั้งผ้าสีเรียบ ๆ และผ้าที่ทอด้วยกรรมวิธีประณีต แขนงผลิตต้องอาศัยความสามารถ และความชำนาญเป็นพิเศษ เช่น การทอผ้าตีนจก ผ้าขิด ผ้ามัดหมี่ และผ้ายก เป็นต้น (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. 2530:1-12) สำหรับผ้ามัดหมี่ซึ่ง

กำลังเป็นที่นิยมอย่างมากในปัจจุบันนี้เป็นผ้าพื้นเมืองที่ทำกันมานานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำตั้งแต่การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การสาวไหม และการนำไหมที่สาวได้ไปทอผ้า จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทอผ้าไหมมัดหมี่กันมาก ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น อุบลราชธานี หนองคาย นครราชสีมา ชัยภูมิ ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ สกลนคร มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และกาฬสินธุ์ ต่อมาผ้าไหมมัดหมี่ก็ได้กระจายไปสู่ภาคต่างๆ เช่น ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน เป็นต้น ส่วนในภาคกลางจังหวัดที่มีการทอผ้าไหมมัดหมี่ ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท อุทัยธานี กาญจนบุรี เป็นต้น (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. 2530 : 14; กองส่งเสริมอุตสาหกรรม 2526 : จ; บรรษัทอุตสาหกรรม. 2530 : 98, 121, 142 - 145) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้การทอผ้าไหมมัดหมี่ผู้ทอไม่จำเป็นต้องปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และสาวไหม ก็สามารถทำได้ เพราะสามารถไปซื้อเส้นไหมจากท้องตลาดมาทำได้

อนึ่งผ้าไหมมัดหมี่ที่กล่าวถึงนี้ ในความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปเป็นศิลปะการทอผ้าชนิดหนึ่งที่ทำโดยมีการมัดข้อมเส้นไหม เกิดสี และลวดลาย แล้วนำไปทอเป็นผืนผ้า ซึ่งการมัดหมี่ดังกล่าวสามารถทำได้ในหลายลักษณะ คือ มัดหมี่เส้นพุ่ง มัดหมี่เส้นยืน และมัดหมี่เส้นพุ่งและเส้นยืน สำหรับประเทศไทยนิยมทำเฉพาะมัดหมี่เส้นพุ่ง การทำมัดหมี่จะยากง่ายต่างกัน ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของลวดลายสีเส้นต่างๆ ที่ต้องการและความชำนาญในการทอ กล่าวคือ ถ้าต้องการสีเส้นซับซ้อน แพรวพรามากก็ต้องมัดข้อมหลายครั้งตามตำแหน่งต่างๆ มากขึ้นซึ่งผู้มัดจะต้องมีความเข้าใจและความชำนาญทั้งในด้านลักษณะ และรูปแบบของลวดลายและหลักวิธีการผสมสีเป็นอย่างดี จึงจะทำให้ได้สีที่สวยงามตามที่ต้องการ นอกจากนี้การทอก็มีความสำคัญมากเช่นเดียวกัน เพราะผู้ทอจะต้องมีทักษะและความชำนาญที่จะทอให้ได้เส้นพุ่งหรือเส้นยืนที่มัดข้อมแล้วประสานตรงกันทุกเส้น ตามลวดลายที่มัดข้อมไว้

ไม่เช่นนั้นก็จะไม่เกิดลวดลายให้เห็นตามที่ต้องการ ดังนั้นการทอผ้าไหมมัดหมี่ทุกครั้ง ที่ทอเส้นพุ่ง จะต้องมีการขยับเส้นไหมให้ถูกลวดลาย ซึ่งการทำเช่นนี้ก็จะเป็นข้อจำกัด ประการหนึ่งที่ทำให้การทอผ้าไหมมัดหมี่ต้องทอด้วยทูกหรือที่พื้นบ้านที่ใช้มือพุ่ง และจะ ทอด้วยที่กระตุกไม่ได้เลย และด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงเป็นที่ยอมรับกันว่าการทอผ้า ไหมมัดหมี่ต้องอาศัยทักษะ และความสามารถขั้นสูง จึงจะทำให้การทอผ้าไหมมัดหมี่ ประสพผลสำเร็จ มีคุณภาพและมีความสวยงามตามที่ต้องการ

2. แนวนโยบายของภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมอาชีพการทอ ผ้าไหมมัดหมี่

แนวนโยบายของภาครัฐ และเอกชนในการส่งเสริมอาชีพการทอผ้าไหม มัดหมี่โดยตรงนั้นไม่ปรากฏชัดเจน เพียงแต่เป็นนโยบายกว้างๆในการส่งเสริมอาชีพ ทุกอาชีพให้แก่ประชาชนในชนบทอันได้แก่ การส่งเสริมในด้านทุนการผลิต การฝึก อบรม การตลาดและการเผยแพร่แนวนโยบายดังกล่าวจะได้กล่าวถึงตามลำดับต่อไป

2.1 แนวนโยบายของภาครัฐ ได้วางนโยบายกว้างๆ เกี่ยวกับการ ส่งเสริมอาชีพการทอผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าไหมดังนี้

2.1.1 ด้านการผลิต มีนโยบายดังนี้

(1) ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตเส้นไหมในประเทศให้ มีคุณภาพดีโดยการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องผลิตพันธุ์ไหม พันธุ์หม่อน แจกจ่ายและ จำหน่ายให้เกษตรกรในราคาถูกพร้อมทั้งแนะนำและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการปลูก หม่อนเลี้ยงไหม การสาวไหมและอื่นๆ เป็นต้น

(2) ส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนในการทอผ้าไหม ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การทอผ้าไหมด้วยที่กระตุก การฟอกไหมและการย้อมสีไหม เป็นต้น

2.1.2 ด้านส่งเสริมการลงทุน มีแนวนโยบายดังนี้

- (1) ส่งเสริมและให้ทุนในการดำเนินการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ที่มีเนื้อที่เพาะปลูกขนาดใหญ่ 100 ไร่ ในวงเงินประมาณ 2 ล้านบาท ขึ้นไป
- (2) ส่งเสริมการสาวไหม การตีเกลียวไหม ในขนาดที่มีทุนหมุนเวียนประมาณ 2 ล้านบาท
- (3) ให้ทุนดอกเบี้ยต่ำ แก่ผู้ผลิต/ผู้ทอผ้าไหมรายย่อยในวงเงินประมาณ 50,000 บาท

2.1.3 ด้านการตลาด มีแนวนโยบายดังนี้

- (1) ในด้านการส่งออก กำหนดให้ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าไหมเป็นสินค้ามาตรฐานจะต้องผ่านการตรวจสอบมาตรฐาน จากสำนักงานมาตรฐานสินค้าของกระทรวงพาณิชย์ รวมทั้งร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมและเผยแพร่สินค้าไหมและผลิตภัณฑ์ไหมในรูปแบบต่างๆ เช่นการจัดทำภาพยนตร์เผยแพร่ทั้งที่เป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสตลอดจนสนับสนุนให้บริษัทต่างๆ จัดแสดงสินค้าไหมไทย ทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง
- (2) ในด้านการนำเข้า กำหนดให้สินค้าผ้าไหมที่ทอเป็นผืนผ้าแล้ว เป็นสินค้าควบคุมเพื่อคุ้มครองผู้ผลิตหรือผู้ทอในประเทศ รวมทั้งมีประกาศห้ามนำเส้นไหมดิบที่ยังไม่ได้ตีเกลียวเข้ามาในประเทศ ยกเว้นได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และเพิ่งมายกเลิกในปี พ.ศ. 2532 แต่ผู้นำเข้าจะต้องรายงานการนำเข้าภายใน 15 วัน ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองผู้ผลิตเส้นไหมในประเทศ สำหรับเหตุผลของการยกเลิกประกาศดังกล่าว เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยได้ผลิตเส้นไหมได้มากขึ้นเพียงพอกับความต้องการ

2.1.4 ด้านภาษี มีแนวนโยบายดังนี้

(1) การส่งออกเส้นไหม ที่ยังไม่ได้ตีเกลียวและเส้นไหมสำเร็จรูปจะเรียกอากรขาออกกิโลกรัมละ 100 บาท

(2) การนำเข้า ถ้ามีการนำเข้าไหมเส้นไหมดิบและเส้นไหมสำเร็จรูปจะเรียกเก็บอากรขาเข้าร้อยละ 10 บาท

2.2 แนวนโยบายของภาคเอกชน ภาคเอกชนที่เข้าไปส่งเสริมการผลิตเลี้ยงไหม และผลิตภัณฑ์ไหม มักจะเป็นมูลนิธิต่างๆ ทั้งที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนในประเทศและต่างประเทศ ส่วนบริษัทห้างร้านต่างๆ นั้นส่วนใหญ่จะเป็นคนกลางคอยรับซื้อและให้เครดิต(สินเชื่อ)กับผู้ผลิตที่ค่อนข้างจะเชื่อถือได้เท่านั้น สำหรับแนวนโยบายของภาคเอกชนในการส่งเสริมเกี่ยวกับไหมและผลิตภัณฑ์ไหมมีดังนี้

2.2.1 ด้านการผลิต มีแนวนโยบายดังนี้

(1) ให้อุตสาหกรรม เว้น ด้านการผลิตเส้นไหมและผ้าไหมแก่เกษตรกรหรือผู้ผลิตที่ค่อนข้างจะเชื่อถือได้ หรือลูกค้าประจำ

(2) สนับสนุนในด้านการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการผลิตทั้งเส้นไหม และการผลิตผ้าไหมในลักษณะต่างๆ

(3) ตั้งโรงงานเพื่อการผลิต โดยรับคนที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปทำการผลิตเส้นไหม ผ้าไหม และผลิตภัณฑ์จากไหม

2.2.2 ด้านการตลาด

(1) สนับสนุนภาครัฐในการหาตลาด ทั้งในและต่างประเทศในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดแสดงสินค้า การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ในรูปแบบเอกสารและสิ่งพิมพ์

(2) เป็นแหล่งรับซื้อ และจำหน่ายผลผลิต เกี่ยวกับไหม และผลิตภัณฑ์อันได้แก่ รังไหม เส้นไหม ผ้าไหม และผลิตภัณฑ์จากไหม

3. กระบวนการและรูปแบบการทอผ้าไหมมัดหมี่ในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

ในหัวข้อนี้จะแยกกล่าวถึงใน 2 เรื่องใหญ่ๆ คือ เรื่องแรกเป็นเรื่องของ กระบวนการทอผ้าไหมมัดหมี่ในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต และเรื่องที่สอง เป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปแบบของผ้าไหมมัดหมี่ในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 กระบวนการทอผ้าไหมมัดหมี่ในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

3.1.1 กระบวนการทอผ้าไหมมัดหมี่ในอดีต กระบวนการทอผ้าไหมมัดหมี่ในอดีตนั้นอยู่บนพื้นฐานของการทอเพื่อใช้ในครอบครัวหากมีเหลือก็จำหน่าย เท่าที่จำเป็น จึงทำให้ผลผลิตผ้าไหมมัดหมี่ในภาพรวมมีปริมาณค่อนข้างน้อย สำหรับ กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ในอดีตเป็นดังนี้

(1) การผลิตเส้นไหม ในขั้นตอนนี้จะมียางหลักที่สำคัญ คือการปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม และการสาวไหม

(2) การเตรียมการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ในขั้นตอนนี้จะมียางหลักที่สำคัญคือ การเตรียมไหมทั่วไป การเตรียมเส้นไหมพุ่งและการเตรียมเส้นไหมยืนในส่วนของการเตรียมไหมทั่วไปมีงานย่อยที่ต้องทำได้แก่ การกรอไหมที่สาวแล้วเข้าอึก การแกะปมปม การปั่นหรือตีเกลียวเส้นไหม การทำปอชหรือเช็ดไหม และการฟอกไหม ในส่วนของการเตรียมเส้นไหมพุ่ง มีงานย่อยที่จะต้องทำได้แก่ การคัดแยกไหมที่จะใช้ทอ การออกแบบลวดลาย การกรอไหมที่ฟอกแล้วเข้าอึก การคืนเส้นไหมพุ่ง การมัดหมี่และการข้อมสี การแกะเชือกมัดหมี่ การกรอเส้นไหม

พุ่งเข้าอีกหรือหลอดใหญ่ การกรอเส้นไหมพุ่งเข้าหลอดเล็ก และร้อยหลอดเล็กเป็นพวง และในส่วนของ การเตรียมเส้นไหมขึ้น การกระตุกและตากเส้นไหมขึ้น มีงานย่อยที่จะต้องทำ ได้แก่ การข้อมสีเส้นไหมขึ้น การลงแป้งเส้นไหมขึ้น การกรอเส้นไหมขึ้นเข้าถัก การคันเส้นไหมขึ้น การม้วนเส้นไหมขึ้น การสอดฟันฟืม การเตรียมกั และการถักหรือร้อยตะกอล

อนึ่งมีข้อที่น่าสนใจเกิดในการเตรียมเส้นไหมขึ้นในบางประเด็น ซึ่งประเด็นแรกได้แก่ การคันเส้นไหมขึ้น จะมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามประเพณีแต่ละท้องถิ่น เช่น ในจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มที่พูดภาษาพื้นเมืองเขมร จะคันเส้นไหมขึ้นภายหลังจากการที่ได้นำไปข้อมสี ลงแป้งหรือชุบน้ำข้าว และการกรอเข้าอีกแล้ว ส่วนกลุ่มที่พูดภาษาพื้นเมืองอีสาน (ลาว) จะคันเส้นไหมขึ้นภายหลังจากการฟอกไหมจากนั้นจึงนำไปข้อมแล้วนำมาเข้าสู่กระบวนการอื่นๆ สำหรับกลุ่มที่พูดภาษาส่วยจะมีทั้ง 2 ลักษณะดังกล่าว ขึ้นอยู่กับกลุ่มที่พูดพื้นเมืองส่วยอยู่ใกล้กับกลุ่มพูดพื้นเมืองเขมร หรือลาวสำหรับในประเด็นที่สองเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสอดฟันฟืม ในเรื่องนี้หากเป็นฟืมเก่าที่ใช้แล้วส่วนใหญ่จะมีตะกอลและเส้นไหมขึ้นที่สอดฟันฟืมจากการทอครั้งก่อน จึงไม่จำเป็นต้องสอดฟันฟืมและถักหรือร้อยตะกอลแต่นำเส้นขึ้นที่จะทำไปต่อกับส่วนของเส้นไหมขึ้นที่มีอยู่แล้วได้ทันทีภาษาอีสานจะเรียกว่า "สืบทูก" ภาษาพื้นเมืองเขมรสุรินทร์เรียกว่า "ตะปุด"

(3) การทอเป็นผืนผ้า ในขั้นตอนนี้จะมียางย่อยที่จะต้องทำได้แก่ การเตรียมกัก่อนทอ การนำหลอดพุ่งใส่กระสวย การเหยียบตะกอล การพุ่งกระสวย การจัดลวดลายและวิมขอบผ้า การกระแทกฟืม การชิงหน้าผ้าให้ตึง และการเก็บกัเมื่อต้องการหยุดพักการทอ อนึ่งงานย่อยต่างๆ ที่กล่าวมานี้งานที่จะต้องทำอย่างสอดประสานและต่อเนื่องกันขณะทอ คือ การเหยียบตะกอล การสอดกระสวย การจัดลวดลายและวิมขอบผ้า และการกระแทกฟืมเพราะงานย่อยดังกล่าวเป็นงาน

หลักของการทอผ้านั่นเอง

3.1.2 กระบวนการทอผ้าไหมมัดหมี่ในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต การทอผ้าไหมมัดหมี่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่แล้วยังมีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกันกับการทอในอดีต แต่ก็มีแนวโน้มของการทอเพื่อการค้ามากขึ้น และในอนาคตก็จะเป็นการทอเพื่อการค้าที่มีปริมาณขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นในส่วนของการผลิตหรือทอผ้าไหมมัดหมี่ ในปัจจุบันแล้วส่วนใหญ่ยังมีกระบวนการเช่นเดียวกันกับในอดีต ส่วนการผลิตหรือทอเพื่อการค้านั้นจะมีขั้นตอนที่ง่ายและสะดวกกว่าขั้นตอนในอดีต กล่าวคือ จะลดขั้นตอนการผลิตเส้นไหมลงไปเหลือสองขั้นตอน คือ การเตรียมการผลิตผ้าไหม และการทอเป็นผ้าผืน ซึ่งในรายละเอียดของงานย่อยในแต่ละขั้นตอน จะมีทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ดังเช่น

(1) การเตรียมผลิตผ้าไหม ในขั้นตอนนี้จะมีงานหลัก 3 งาน ได้แก่ การเตรียมเส้นไหมทั่วไป การเตรียมเส้นไหมพุ่ง และการเตรียมเส้นไหมยืน ในส่วนของการเตรียมเส้นไหมนั้นจะมีงานย่อยต่าง ๆ เช่น การเลือกไหม การกะปริมาณเส้นไหม การฟอกไหม ในส่วนของการเตรียมเส้นไหมพุ่งและเส้นไหมยืนจะมีงานย่อยในลักษณะเช่นเดิม แต่เทคนิควิธีและเครื่องมือต่างๆ จะทันสมัยมากขึ้น เช่น มีการใช้มอเตอร์กรอไหม มีเทคนิควิธีการย้อมสีไหมมีการออกแบบลวดลายที่ทันสมัยและมีการใช้ทริกร้อยตะกอส้าเร็วรูป เป็นต้น

(2) การทอเป็นผืนผ้า จะมีงานย่อยที่คล้ายคลึงกันกับแบบเดิม แต่เครื่องมือที่ใช้จะมีคุณภาพและได้มาตรฐานกว่าเดิม

3.2 รูปแบบการผลิตหรือทอผ้าไหมมัดหมี่ในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

รูปแบบการผลิต หรือการทอผ้าไหมมัดหมี่โดยทั่วไปจะมี 3 ลักษณะ คือ มัดหมี่เส้นพุ่ง มัดหมี่เส้นยืน และมัดหมี่ทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืนสำหรับประเทศไต้หวัน

ทำมัดหมี่เส้นพุ่ง ดังนั้นการกล่าวถึงรูปแบบของผ้ามัดหมี่ต่อไปนี้ จะเป็นการกล่าวถึงรูปแบบในทอข่ายที่เป็นลักษณะ หรือชนิดของผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งล้วนเป็นมัดหมี่เส้นพุ่ง รูปแบบของผ้าไหมมัดหมี่ดังกล่าวมีดังนี้

3.2.1 รูปแบบในอดีต การผลิตผ้าไหมมัดหมี่ในอดีตจะมีประเภทเดียว คือ ประเภทที่เป็นผ้าถุงหรือผ้านุ่ง ซึ่งจะมีขนาดสีสันและลวดลายที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งผ้าถุงดังกล่าวโดยทั่วไปจะมีความกว้างประมาณ 90-103 เซนติเมตร ยาวประมาณ 180 - 200 เซนติเมตร สีสันตั้งแต่ 2 สี ถึง 7 สี แต่ส่วนใหญ่จะมี 4-5 สี และผ้าชนิดนี้จะทอด้วยฝีมที่มี 2 ตะกอ หรือ 3 ตะกอ และส่วนใหญ่จะเป็นผ้าที่ทอด้วยฝีม 3 ตะกอ นอกจากนี้ยังมีผ้านุ่งสำหรับชาย ซึ่งเป็นผ้าไหมมัดหมี่ ขนาดกว้างประมาณ 100 เซนติเมตร ยาว ประมาณ 380-400 เซนติเมตร รวมทั้งมีผ้าไหมมัดหมี่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น เช่น ผ้ามัดหมี่โฮล ของสุรินทร์ เป็นต้น

3.2.2 รูปแบบในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ผ้าไหมมัดหมี่ในปัจจุบันมีรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม เช่น ผ้าถุง ผ้าปูโต๊ะ ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าห่ม ผ้าคลุมเตียง ผ้าห่านาง เป็นต้น อย่างไรก็ตามหากมองภาพรวมในแง่จำนวนแล้วผ้าไหมมัดหมี่ชนิดที่เป็นผ้าถุงยังมีปริมาณมากกว่าชนิดอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่ทอผ้าไหมมัดหมี่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้และทักษะในการทำผ้าไหมมัดหมี่รูปแบบอื่นๆ สำหรับผ้าไหมมัดหมี่ในรูปแบบอื่นๆ ที่นอกเหนือจากผ้าถุงดังกล่าวแล้วในจังหวัดสุรินทร์จะทำกันมากที่บ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้บ้านเขวาสินรินทร์และบ้านระไซร์ จะทำบ้าง เฉพาะที่เป็นผ้าคลุมไหล่ และผ้าพันคอ

สำหรับแนวโน้มในอนาคตนั้นคาดว่าจะมีผู้คนทอผ้าไหมมัดหมี่ในรูปแบบต่างๆ มากขึ้นและจะมีการแปรรูปไปทำ ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมและของที่ระลึกมากขึ้น

4. ภาวะตลาดสินค้าผ้าไหมมัดหมี่ ปัจจุบันและแนวโน้ม

ภาวะตลาดสินค้าผ้าไหมมัดหมี่ที่จะกล่าวถึงในที่นี้จะกล่าวถึงภาวะตลาดในจังหวัดสุรินทร์และภาวะตลาดในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

4.1 ภาวะตลาดสินค้าผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันตลาดสินค้าผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดสุรินทร์ มีแนวโน้มการขยายตัวมากขึ้นในแง่ของปริมาณการขายและการตลาด อันเนื่องมาจากมีผู้ที่มาท่องเที่ยวและความต้องการบริโภคผ้าไหมมัดหมี่มากขึ้น ตลาดผ้าไหมมัดหมี่มีทั้งในตัวจังหวัด อำเภอ และในระดับตำบล/หมู่บ้าน สำหรับแหล่งซื้อขายหรือร้านค้าผ้าไหมมัดหมี่ ในตัวจังหวัดจะมีหลายร้านด้วยกัน สำหรับร้านใหญ่ๆ และมีชื่อเสียง ได้แก่ ร้านน้องหญิง ร้านสุรินทร์ไหมไทย ร้านเอกอนันต์ไหมไทย ร้านไหมสุรินทร์ เป็นต้น ซึ่งร้านค้าเหล่านี้ นอกจากจะเป็นแหล่งรับซื้อและขายผ้าไหมมัดหมี่แล้วยังรับซื้อและขายผ้าไหมชนิดอื่นๆ ด้วย ตลาดในระดับอำเภอจะเป็นร้านค้าในลักษณะเช่นเดียวกับกับร้านค้าในเมือง คือ เป็นทั้งแหล่งรับซื้อและขายในขณะเดียวกันก็ขายสินค้าอื่นด้วย แต่หมู่บ้านที่เป็นทั้งแหล่งผลิตและแหล่งขายค่อนข้างมาก คือ บ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และบ้านเขวาสินรินทร์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้แล้วผู้ทอในบ้านสวาย และบ้านเขวาสินรินทร์ยังส่งไปขายโดยตรงในกรุงเทพมหานครอีกด้วย อย่างไรก็ตามหากจะมองภาพระบบตลาดในระดับตำบล/หมู่บ้านแล้วจะมี 4 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกผู้ผลิตนำมาขายเองที่ตลาดในอำเภอ จังหวัด ลักษณะที่สอง พ่อค้าคนกลาง คือผู้ค้าผ้าไหมไปรับซื้อยังหมู่บ้านแล้วนำไปขายต่อที่ตลาดในเมือง และกรุงเทพมหานคร และลักษณะที่สามพ่อค้าคนกลางสั่งซื้อโดยตรงจากผู้ผลิตและลักษณะที่สี่ ผู้บริโภคไปซื้อโดยตรงจากผู้ผลิตหรือผู้ทอ

อนึ่งราคาผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดสุรินทร์จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตหรือผู้ทอซึ่งเป็นราคาขายหรือราคาส่งของผู้ผลิตผ้าไหมมัดหมี่แต่ละประเภท พอสรุปได้ดังนี้

(1) ผ้าไหมมัดหมี่ชนิดผ้าถุง ขนาดกว้าง 90 - 100 เซนติเมตร ยาว 180 - 200 เซนติเมตร ราคาอยู่ในช่วง 350 - 1,500 บาท กล่าวคือ ราคาผ้าไหมมัดหมี่ในช่วง 350 - 599 บาท จะเป็นผ้าไหมมัดหมี่ที่เนื้อหยาบ ฝีมือไม่ประณีต สีสด ทอด้วยฝีมือที่มี 2-3 ตะกอ ผ้าไหมมัดหมี่ราคา ในช่วง 600 - 999 บาทจะเป็นผ้าไหมมัดหมี่ที่มีเนื้อผ้าที่ค่อนข้างละเอียด ฝีมือปานกลาง ทอด้วยฝีมือ 3 ตะกอ เนื้อผ้าค่อนข้างหนา สีสดเล็กน้อย และผ้าไหมมัดหมี่ชนิดราคา 1,000-1,500 บาท จะเป็นผ้าไหมมัดหมี่ที่มีเนื้อละเอียด ทอด้วยฝีมือที่มี 3 ตะกอ สีสดเล็กน้อย และมีมือประณีต

(2) ผ้าหน้านาง มีขนาดกว้างประมาณ 100-103 เซนติเมตร ยาวประมาณ 380-400 เซนติเมตร ทอด้วยไหมชนิดดีจากโรงงานคือ เส้นไหมยืนใช้ไหม 4 และเส้นไหมพุ่งใช้ไหม 6 มีลวดลายวิจิตรพิสดาร ใช้สีข้อม 5-6 สี ทอด้วยฝีมือที่มีตะกอ 3, 4, 6 ตะกอ ราคาจะอยู่ในช่วง ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท

(3) ผ้าคลุมไหล่ มีขนาดกว้าง 65-70 เซนติเมตร ยาว 180 - 200 เซนติเมตร ทอด้วยฝีมือที่มี 3-4 ตะกอ ถ้าเป็นไหมใหญ่เส้นไหมพุ่งควบ 4 เส้น และเส้นไหมยืน ไม่ควบหรือควบ 2 เส้น ราคาประมาณ 350-500 บาท ถ้าเป็นไหมน้อย เส้นพุ่งไหม 6 เส้นยืนไหม 4 ราคาโดยประมาณ 600-800 บาท

(4) ผ้าพันคอ มีขนาดกว้างประมาณ 43-45 เซนติเมตร ยาวประมาณ 200 เซนติเมตร ทอด้วยฝีมือที่มี 2, 3 และ 5 ตะกอ ราคาประมาณ 450-500 บาท แล้วแต่ชนิดของไหมและตะกอ

(5) ผ้าปูโต๊ะ มีขนาดกว้างประมาณ 105-110 เซนติเมตร ยาว 130-135 เซนติเมตร ทอด้วยฝ้ายที่มี 4 ตะกอ ใช้ไหมใหญ่ เส้นไหมพุ่งควบ 4 เส้น เส้นไหมยืนควบ 2 เส้น ราคาประมาณ 500-800 บาท ขึ้นอยู่กับสีส้น และลวดลาย

(6) ผ้าห่มมีขนาดกว้างประมาณ 105-110 เซนติเมตร ยาว 230- 250 เซนติเมตร ทอด้วยฝ้ายที่มี 4 ตะกอ ใช้ไหมใหญ่ เส้นไหมพุ่งควบ 4 เส้น เส้นไหมยืนควบ 2 เส้น ราคาประมาณ 800-1,000 บาท

(7) ผ้าคลุมเตียง มีขนาดกว้าง 260-280 เซนติเมตร ยาว 300 เซนติเมตร ทอด้วยฝ้ายที่มี 4 ตะกอใช้ไหมใหญ่ เส้นไหมพุ่งควบ 4 เส้น เส้นไหมยืนควบ 2 เส้น ราคา 1,500-3,000 บาท ขึ้นอยู่กับลวดลายและสีส้น

(8) ผ้าติดผนัง เป็นผ้าชนิดที่ทอตามสั่ง ราคาขึ้นอยู่กับขนาดสีส้น ลวดลาย และเส้นไหมที่ใช้ ลักษณะของผ้าชนิดนี้ก็คล้ายคลึงกับผ้าหน้านางหรือผ้าปูโต๊ะ แต่ลวดลายพิถีพิถันมากกว่า โดยเฉพาะจะเลือกลวดลายที่นูนสูง เช่นลายเทพพนม เป็นต้น

4.2 ภาวะตลาดสินค้าผ้าไหมมัดหมี่ภายในประเทศและต่างประเทศ

ภาวะตลาดสินค้าผ้าไหมมัดหมี่ในประเทศ และต่างประเทศนั้นยังไม่มีการศึกษาไว้อย่างเฉพาะเจาะจงแต่เป็นการศึกษาและรายงานไว้ในภาพกว้างๆ ของไหมและผลิตภัณฑ์ไหมซึ่งในรายงานดังกล่าวได้รวมผ้าไหมมัดหมี่ไว้ด้วย สำหรับในส่วนการซื้อขายเกี่ยวกับไหมและผลิตภัณฑ์ในภาพรวมทั้งใน และต่างประเทศนั้นมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ดังเช่น ช่วงปี 2533 ที่ผ่านมามูลค่าการซื้อขายประมาณ 5,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นที่คาดหมายไว้ว่ามูลค่าการซื้อขายในเรื่องดังกล่าวในช่วง พ.ศ. 2534-2538 จะเพิ่มเป็นประมาณ หนึ่งแสนล้านบาท ในลำดับต่อไปนี้จะได้

กล่าวถึงภาวะตลาดสินค้าผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
พอสังเขปดังนี้

4.2.1 การค้าภายในประเทศ การค้าเกี่ยวกับไหมในประเทศ
จะเป็นการค้ารังไหม เส้นไหม ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ไหม ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

(1) การค้ารังไหม รังไหมที่ได้จากการเลี้ยงไหม ผู้เลี้ยง
หรือเกษตรกร อาจนำไปขายให้โรงงาน หรือพ่อค้าคนกลางนำไปขายต่อให้โรงงาน
สาวไหมหรือผู้สาวไหมรายย่อย ราคารังไหมที่ขายกันจะมีราคาตั้งแต่ประมาณกิโลกรัม
ละ 42- 128 บาท ขึ้นอยู่กับคุณภาพของรังไหม

(2) การค้าเส้นไหม เส้นไหมที่ขายกันในท้องตลาดมีหลาย
ชนิด เช่น ถ้าเรียกชื่อตามลักษณะของการทอผ้าไหมจะมี 2 ชนิด คือ ไหมพุ่ง และ
ไหมยืน ถ้าเรียกชื่อตามลักษณะการสาวไหม จะมีไหมน้อย (ไหม 1) ไหมกลาง
(ไหม 2) และไหมใหญ่ (ไหม 3) และถ้าเป็นไหมที่สาวจากเครื่องจักร ก็จะมี
เรียกชื่อต่างออกไป เช่น เรียกตามเบอร์หรือขนาดของเส้นไหม หรืออาจจะเรียก
ชื่อเป็นอย่างอื่น เช่น ไหม 4 เป็นเส้นไหมที่ควบด้วยไหม 4 เส้น เป็นเส้นเดี่ยว
เป็นต้น สำหรับราคาเส้นไหมที่ผลิตในประเทศไทย มีราคาโดยประมาณ ดังนี้
ไหมน้อยราคา กิโลกรัมละ 850-1,200 บาท ไหมกลาง กิโลกรัมละ 600-800
บาท และไหมใหญ่ราคา กิโลกรัมละ 300-550 บาท ส่วนราคาเส้นไหมที่ส่งเข้าจาก
ต่างประเทศ ไหมพุ่ง (ไหมกลาง) ราคา กิโลกรัมละ 1,100 -1,300 บาท และ
ไหมยืน (ไหมน้อย) ราคา กิโลกรัมละ 1,350-1,500 บาท

(3) การค้าผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ไหม ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์
ที่ผลิตได้ในปัจจุบันประมาณร้อยละ 60 จะจำหน่ายในประเทศ ผู้ผลิตผ้าไหมมี 2 กลุ่ม
ใหญ่ๆ คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มโรงงานทอผ้าซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ โรงงานทอผ้าที่ทอ
ด้วยเครื่องจักร ผลผลิตที่ได้จะเป็นผ้าไหมพื้นสีต่างๆ และผ้าไหมที่ใช้สำหรับพิมพ์

ลวดลาย และโรงงานทอผ้าด้วยมือโดยใช้กี่กระตุกและกี่พื้นเมือง การทอผ้าของโรงงานประเภทที่ทอด้วยมือนี้สามารถทอผ้าได้ในลักษณะเดียวกับ โรงงานที่ทอด้วยเครื่องจักร แต่ในด้านปริมาณและคุณภาพ อาจจะไม่เท่าเทียมกับเครื่องจักร แต่โรงงานทอผ้าที่ทอด้วยมือก็มีลักษณะเด่นกว่าตรงที่ สามารถทอผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งต้องอาศัยความประณีตบรรจงได้ด้วยในขณะที่เครื่องจักรไม่สามารถทอได้ ส่วนกลุ่มทอผ้ากลุ่มที่สอง คือ เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรทอผ้า ผู้ทอผ้าหรือกลุ่มผู้ทอผ้าประเภทที่สองนี้ จะทอผ้าไหมหลายๆ ประเภท เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าทาวน้า ผ้าสรง ผ้าคลุมไหล่ ฯลฯ สำหรับผ้าไหมที่เป็นผลผลิตจากผู้ผลิตทั้ง 2 กลุ่มนี้ จะขายให้แก่ผู้บริโภค พ่อค้าคนกลาง และร้านค้าของที่ระลึกเพื่อทำผลิตภัณฑ์ไหม ซึ่งมูลค่าการขายผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ไหมดังกล่าวมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ

4.2.2 การส่งออก การส่งออกเกี่ยวกับไหม จะประกอบด้วยผ้าไหม ผลิตภัณฑ์จากผ้าไหม ไหมดิบและไหมสำเร็จรูปโดยส่งไปยังประเทศต่างๆ มากกว่า 50 ประเทศ ทั่วโลกทั้งในทวีปเอเชีย ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ แอฟริกาและโอเชียเนีย (ทวีปออสเตรเลียและหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก) มูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่น ในปี 2527 ส่งออก 159 ล้านบาท ปี 2531 ส่งออก 567.6 ล้านบาท ปี 2532 ส่งออก 915.7 ล้านบาท ซึ่งการส่งออกผ้าไหม ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม ไหมดิบและไหมสำเร็จรูปจะได้กล่าวถึงพอสังเขป ดังนี้

(1) ผ้าไหม ปัจจุบันไหมเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมแพร่หลายทั่วโลก ผ้าไหมที่ประเทศไทยส่งออกมี 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ผ้าไหมทอด้วยเครื่องจักรและผ้าไหมทอด้วยมือทั้งนี้ผ้าไหมที่ทอด้วยเครื่องจักร เป็นผ้าที่มีลักษณะนุ่ม แต่มีความละเอียด ประณีตและความสวยงามไม่มากนัก โดยทั่วไปนิยมใช้ตัดเก็บเสื้อ ผ้าสำเร็จรูป ผ้าชนิดนี้มีหลายประเภทเช่น ชนิดที่ข้อมสี่เส้นไหมก่อนทอ ชนิดที่ทอแล้วข้อมทั้งผืน ชนิดที่ทอแล้วพิมพ์ลวดลายและชนิดที่ทอขยักดอก เป็นต้น ปริมาณการผลิตผ้า

ไหมดังกล่าวมีความแน่นอน สามารถผลิตป้อนโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าได้ทันทุกฤดูกาล ประเทศไทยส่งออกผ้าไหมดังกล่าว เป็นอันดับที่สองรองจากประเทศจีนส่วนอันดับที่สามและอันดับที่สี่ คือ อินเดียและบราซิล อย่างไรก็ตามหากเทียบสัดส่วนของผ้าไหมชนิดนี้ แล้วไทยยังส่งออกน้อยมาก เพราะจีนมีส่วนถือครองตลาดถึงร้อยละ 90 สำหรับผ้าไหมอีกประเภทหนึ่ง คือ ผ้าไหมที่ทอด้วยมือ เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้ายกดอก เป็นงานฝีมือ 100 % เนื้อผ้าหนา มีความละเอียด ฝีมือประณีต ราคาค่อนข้างสูง ตลาดผู้ซื้อส่วนใหญ่เป็นตลาดระดับสูง และมีกำลังซื้อค่อนข้างดี ประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ คือ ประเทศไทยและอินเดีย แต่ผ้าไทยได้รับความนิยมมากกว่าอินเดีย สำหรับตลาดผ้าไหมที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เนเธอร์แลนด์ และแคนาดา เป็นต้น ทั้งนี้โดยผ้าไหมมัดหมี่พื้นเมืองของไทยนั้น ประเทศญี่ปุ่นขึ้นชื่อในความงามมาก

(2) ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม คือ ผ้าที่ได้รับการพัฒนาและดัดแปลงมาเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป รวมทั้งของใช้ตกแต่งบ้านเรือนหลากหลายชนิด อาทิ เนคไท ผ้าพันคอ ผ้าคลุมผม ผ้าคลุมเตียง ผ้าปูโต๊ะผ้าเช็ดปาก ผ้าเช็ดหน้า ผ้าผืน และผ้ารองภาชนะต่างๆ ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นที่ต้องการของตลาดโลกมาก ราคาผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมดังกล่าวก็มีราคาสูงด้วย ประเทศผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมที่สำคัญของโลกได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน รองลงมาได้แก่ อินเดีย และไทย สำหรับมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ เช่น ในปี 2528 มูลค่าการส่งออก 73.2 ล้านบาท ปี 2532 มูลค่าการส่งออกเท่ากับ 333.8 ล้านบาท สำหรับในปัจจุบันและในอีก 5 ปีข้างหน้ามูลค่าการส่งออกจะมากกว่า 500 ล้านบาท

(3) ไหมดิบและเส้นไหมสำเร็จรูป ปัจจุบัน การขยายตัวของการส่งไหมดิบ และเส้นไหมสำเร็จรูปของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเนื่องจากความ

ต้องการของตลาดโลกมีมากขึ้น รวมทั้งแหล่งผลิตหลายแหล่งลดการผลิตลงเนื่องจาก
ปัญหาค่าจ้างแรงงานและปัญหาการเลี้ยงไหมให้มีคุณภาพดีและมีปริมาณมากทำได้น้อย
นอกจากนี้ประเทศที่เป็นหลักในการส่งออกได้แก่ จีน ญี่ปุ่น บราซิล และสาธารณรัฐ
เกาหลี มีนโยบายลดการส่งออก สำหรับในช่วงที่ผ่านมาโดยเฉพาะในปี 2532
ประเทศไทยสามารถส่งไหมดิบและเส้นไหมสำเร็จรูปออกเป็นปริมาณ 20 เท่าของปี
2531 โดยมีมูลค่าการส่งออกทั้งสิ้น 77.5 ล้านบาท และในปัจจุบันมีแนวโน้มจะส่ง
ออกเป็นมูลค่ามากกว่า 100 ล้านบาท

5. ความสำคัญและประโยชน์ของการประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่

ดังได้กล่าวว่าการทอผ้าไหมมัดหมี่ เป็นอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัว
ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งจุดประสงค์ของการผลิตส่วนใหญ่ก็มุ่งทำ
เพื่อใช้ในครอบครัว แต่ในปัจจุบันมีแนวโน้มของการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น เนื่อง
จากความต้องการของตลาดทั้งใน และต่างประเทศสูงขึ้น ดังนั้นถ้าหากประชาชนใน
ชนบทจะหันมาทำอาชีพนี้ให้เป็นอาชีพเสริมหรืออาชีพหลักในลักษณะการค้าอย่างจริงจัง
ก็จะช่วยให้เกิดประโยชน์ในหลายประการดังจะได้อธิบายถึงพอสังเขปดังนี้

5.1 ในด้านส่วนตัวหรือผู้ทำอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ ผู้ผลิตหรือผู้ทอ
ผ้าไหมมัดหมี่จะได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) การผลิตในปริมาณมากขึ้นโดยผลิตให้มีคุณภาพ และ
ปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของตลาดจะทำให้ผู้ผลิตสามารถขายได้ราคาดีก็จะ
เป็นการเสริมรายได้จากอาชีพหลัก คือ การทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และ
ในระยะยาวจะช่วยให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น

(2) ผู้ผลิตหรือผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ จะได้พัฒนาศักยภาพ
ของตนเองทั้งในด้านความรู้ทักษะและเทคโนโลยีในการผลิตหรือการทอผ้าไหมมัดหมี่
ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น อย่างต่อเนื่อง

(3) ผู้ผลิตหรือผู้ทำอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่จะได้รับการเชิดชูว่าเป็นบุคคลสำคัญที่ได้ช่วยสืบทอด และพัฒนามรดกทางด้านวัฒนธรรมในเรื่องการทอผ้าไหมมัดหมี่ ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

5.2 ในด้านภาพรวมของประเทศ การทำอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ของประชาชนในชนบทต่างมีคุณภาพ จะให้ประโยชน์แก่ประเทศชาติในภาพรวมดังนี้

(1) เมื่อประชาชนในชนบทจำนวนมาก ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ให้มีคุณภาพและทำเพื่อการค้าจะช่วยให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการกระจายรายได้ของประชาชนในชนบทอันเป็นปัญหาหลักอย่างหนึ่งของประเทศก็จะลดลง

(2) มรดกทางวัฒนธรรมในเรื่องการทอผ้าไหมมัดหมี่จะได้รับการสืบทอดอย่างเป็นระบบให้เจริญก้าวหน้าทั้งในแง่วิชาการ และคุณภาพการผลิต

(3) เมื่อมีการส่งผ้าไหมมัดหมี่ออกไปขาย ต่างประเทศมากขึ้น ก็จะเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงของประเทศไปสู่นานาชาติให้เป็นที่รู้จัก และยอมรับในศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ และจะเป็นผลให้คนในชาติเกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมอันดีงามเหล่านั้นด้วย

กิจกรรมการฝึกอบรบ

ผู้เข้ารับการฝึกอบรบจะต้องทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ร่วมอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสรุปร่วมกันในทุกหัวข้อ
2. ทำกิจกรรมต่อไปนี้ภายหลังการฝึกอบรบหน่วยที่ 1

2.1 สรุปสาระสำคัญของเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและแหล่งผลิตผ้าไหมมัดหมี่

- 2.2 อธิบายโดยสรุปเกี่ยวกับแนวโน้มนโยบายของภาครัฐ และเอกชนในการส่งเสริมอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่
- 2.3 อธิบายเปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่างของกระบวนการผลิตหรือการทอผ้าไหมมัดหมี่ในอดีต ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต
- 2.4 อธิบายสรุปสภาวะตลาดสินค้าผ้าไหมมัดหมี่ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต
- 2.5 อธิบายสรุปความสำคัญและประโยชน์ของการประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่
3. ให้ความร่วมมือในการให้ไปศึกษาดูงานแหล่งผลิตผ้าไหมและตลาดผ้าไหมมัดหมี่

การประเมินผล

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องทำสิ่งต่อไปนี้

1. ประเมินตนเองก่อนการฝึกอบรม หน่วยที่ 1 ตามแบบประเมินที่กำหนดให้
2. ประเมินตนเอง ภายหลังจากการฝึกอบรมหน่วยที่ 2 ตามแบบประเมินที่กำหนดให้

หน่วยที่ 2

การเตรียมไหมเบื้องต้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่

แนวคิดและหลักการ

1. การที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้มีทักษะ ในการเตรียมไหมในเบื้องต้นในขอบข่ายต่อไปนี้ คือ การเลือกเส้นไหม การซึ่ง ดวง วัด เกี่ยวกับเส้นไหมและผ้าไหมมัดหมี่ การกะปริมาณเส้นไหม และการฟอกเส้นไหมก็จะเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการผลิตหรือทอผ้าไหมมัดหมี่ และผ้าไหมชนิดอื่น ๆ ให้มีคุณภาพ
2. การเลือกเส้นไหมได้เหมาะสมกับการทำผ้าไหมมัดหมี่แต่ละประเภทจะบังเกิดผลดีทั้งในด้านคุณภาพผลผลิตและผลตอบแทนในด้านราคาจำหน่ายที่คุ้มกับทุน
3. การที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถในการซึ่ง ดวง วัด เกี่ยวกับเส้นไหมและผ้าไหมมัดหมี่ จะช่วยให้สามารถกำหนดปริมาณเส้นไหม ปริมาณสารเคมีที่เกี่ยวข้องกับการฟอก ย้อมสี และขนาดผ้าไหมมัดหมี่ได้ถูกต้องเหมาะสม ตามหลักสากลได้
4. การกะประมาณปริมาณเส้นไหมได้ใกล้เคียง กับปริมาณที่จะใช้จริงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดการประหยัดต้นทุนการผลิต
5. การฟอกไหมได้ดี และเหมาะสมจะเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้การย้อมสีไหมติดทนทานสม่ำเสมอ ซึ่งบ่งบอกถึงคุณภาพผ้าไหมมัดหมี่ทางหนึ่งด้วย

จุดมุ่งหมายเฉพาะ

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถดังนี้

1. อธิบายขั้นตอนในการเตรียมไหมเบื้องต้น สำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้

2. อธิบายวิธีการในการเลือกเส้นไหม และเลือกเส้นไหมให้เหมาะสมกับการทอผ้าไหมมัดหมี่แต่ละประเภทได้
3. ชั่ง ตวง วัด เกี่ยวกับเส้นไหม และผ้าไหมมัดหมี่ได้ถูกต้อง
4. กะประมาณปริมาณเส้นไหมสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ตามเงื่อนไขที่กำหนดได้
5. ฟอกไหมได้

หัวข้อเนื้อหาการฝึกอบรม

1. ขั้นตอนในการเตรียมไหมเบื้องต้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่
2. การเลือกเส้นไหมให้เหมาะสมกับการทอผ้าไหมมัดหมี่แต่ละประเภท
 - 2.1 ประเภทของเส้นไหม
 - 2.2 การเลือกเส้นไหม
3. การชั่ง วัด ตวง เกี่ยวกับเส้นไหม และผ้าไหมมัดหมี่
 - 3.1 การชั่ง ตวง วัด เกี่ยวกับเส้นไหม
 - 3.2 การชั่ง ตวง วัด เกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่
4. การกะประมาณปริมาณเส้นไหมสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่แต่ละครั้ง
 - 4.1 การกะประมาณปริมาณเส้นไหมที่เป็นเส้นไหมพุ่งและเส้นไหมยืนให้พอเหมาะกับฟืมและความยาวผืนผ้าที่จะทอเมื่อดูจากปอชไหมหรือเช็ดไหม
 - 4.2 การกะประมาณปริมาณเส้นไหมที่เป็นเส้นไหมพุ่งและเส้นไหมยืนให้พอเหมาะกับฟืมและความยาวผืนผ้าที่จะทอโดยวิธีการชั่ง
5. การฟอกไหม
 - 5.1 จุดประสงค์ของการฟอกไหม

5.2 วัสดุ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการฟอกไหม

5.3 วิธีการฟอกไหม

5.4 ข้อควรระมัดระวังในการฟอกไหม

กิจกรรมการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. ร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในหัวข้อต่าง ๆ

2. ร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อศึกษาเอกสารและอภิปรายหาข้อสรุปร่วมกันในประเด็นที่ว่า "ควรเลือกเส้นไหมชนิดใดทั้งเส้นไหมพุ่งและเส้นไหมยืนในการทำผ้าไหมมัดหมี่ต่อไปนี คือ ผ้าถุง ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ผ้าห่ม ผ้าปูโต๊ะ และผ้าหน้านาง"

3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องฝึกชั่ง ตวง วัด เกี่ยวกับเส้นไหม และผ้าไหมมัดหมี่ ตามใบงานที่กำหนดดังนี้

(1) ฝึกชั่ง ตวง วัด เส้นไหมในระบบพื้นบ้านและระบบสากลแล้วเปรียบเทียบจุดเด่นจุดด้อยทั้ง 2 ระบบ

(2) ฝึกชั่ง ตวง วัด ผ้าไหมมัดหมี่ในระบบพื้นบ้าน และระบบสากลแล้วเปรียบเทียบจุดเด่น จุดด้อย ทั้ง 2 ระบบ

(3) ฝึกชั่งและตวงสารเคมีที่ใช้ในการฟอก และชั่งสีในระบบสากล

4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จะต้องฝึกปฏิบัติกะประมาณปริมาณเส้นไหมตามเงื่อนไขต่อไปนี้

4.1 ถ้าใช้ฟืม 45 หลบ ทอผ้าจำนวน 6 ผืน ๆ ละ 2 เมตร กว้างประมาณ 1 เมตร จงหาว่าจะใช้เส้นไหมที่เป็นเส้นไหมพุ่ง และเส้นไหมยืนอย่างละกี่ปอย เมื่อกำหนดให้

- (1) ใช้ไหมน้อยที่เป็นไหมพื้นบ้านทั้งเส้นไหมพุ่งและเส้นไหมยืน
- (2) ใช้ไหมพื้นบ้านโดยเส้นไหมพุ่งเป็นไหมกลางและเส้นไหมยืนเป็นไหมน้อย
- (3) ใช้ไหมโรงงานโดยทั้งเส้นไหมพุ่งและเส้นไหมยืนเป็นไหม 4
- (4) ใช้เส้นไหมยืนเป็นไหมโรงงาน คือ ไหม 4 และเส้นไหมพุ่งเป็นไหมพื้นบ้านชนิดไหมกลาง

4.2 ถ้าใช้ฟืม 45 หลบ ทอผ้าจำนวน 6 ผืน ๆ ละ 2 เมตร กว้างประมาณ 1 เมตร จงหาว่าจะใช้เส้นไหมพุ่ง และเส้นไหมยืนอย่างละกี่กิโลกรัม เมื่อกำหนดให้

- (1) ใช้ไหมน้อยที่เป็นไหมพื้นบ้านทั้งเส้นไหมพุ่งและเส้นไหมยืน
- (2) ใช้ไหมพื้นบ้านโดยเส้นไหมพุ่งเป็นไหมกลางและเส้นไหมยืนเป็นไหมน้อย
- (3) ใช้ไหมโรงงานโดยทั้งเส้นไหมพุ่งและเส้นไหมยืนเป็นไหม 4
- (4) ใช้ไหมโรงงานโดยเส้นไหมพุ่งเป็นไหม 6 และเส้นไหมยืนเป็นไหม 4
- (5) ใช้ไหมโรงงานโดยเส้นไหมยืนเป็นไหมโรงงานที่เป็นไหม 4 และเส้นไหมพุ่งเป็นไหมพื้นบ้านชนิดไหมกลาง

5. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการฟอกไหม ตามขั้นตอนที่สาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นรายบุคคล โดยทำการฟอกคนละ 2 กิโลกรัม

6. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องตอบคำถามเกี่ยวกับการฟอกไหมภายหลังการฟอกไหมดังต่อไปนี้

- (1) การฟอกไหมมีจุดประสงค์อะไร
- (2) วัสดุและอุปกรณ์การฟอกไหมมีอะไรบ้าง
- (3) การฟอกไหมมีวิธีการอย่างไร และท่านใช้ส่วนผสม
อะไรบ้าง
- (4) ท่านทราบได้อย่างไรว่าท่านฟอกไหมออกแล้ว
- (5) จงสรุปขั้นตอนการฟอกไหมที่ท่านทำ
- (6) ท่านคิดว่าอะไรเป็นข้อที่ควรระมัดระวังในการ
ฟอกไหม เพราะเหตุใด

การประเมินผล

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องทำสิ่งต่อไปนี้

1. ประเมินตนเองก่อนการฝึกอบรมหน่วยที่ 2 ตามแบบประเมินที่
กำหนดให้
2. ประเมินตนเองภายหลังการฝึกอบรม หน่วยที่ 2 ตามแบบ
ประเมินที่กำหนดให้

หน่วยที่ 3

การเตรียมเส้นไหมพุ่งสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่

แนวคิดและหลักการ

1. การเตรียมเส้นไหมพุ่งสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ให้ได้ จะเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะบ่งชี้คุณภาพของการทอผ้าไหมมัดหมี่

2. การเตรียมเส้นไหมพุ่งสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ เป็นงานหลักอันหนึ่งของการทอผ้าไหมมัดหมี่ที่ทำได้เนื่องจากการเตรียมไหมเบื้องต้นโดยงานหลักอันนี้จะเกี่ยวข้องกับงานย่อยต่างๆ อีกหลายประการ คือ การออกแบบลวดลาย การกรอเส้นไหมพุ่งเข้าอึก การคืนเส้นไหมพุ่ง การมัดหมี่ และการย้อมสี การแกะเชือกมัดหมี่ภายหลังการย้อมสี การกรอเส้นไหมพุ่งที่มัดหมี่แล้ว เข้าอึกหรือหลอดใหญ่ การกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่จากอึก หรือหลอดใหญ่เข้าหลอดเล็กและการร้อยหลอดเล็กเป็นพวง ทั้งนี้งานย่อยแต่ละงานก็จะมีส่วนย่อยๆ ลงไปอีกและมีเทคนิควิธีในการทำเฉพาะที่จะนำไปสู่การได้เส้นไหมพุ่งสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ที่มีคุณภาพดี

จุดมุ่งหมายเฉพาะ

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถดังนี้

1. อธิบายขั้นตอนของการเตรียมเส้นไหมพุ่งสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้
2. ออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ได้
3. กรอเส้นไหมพุ่ง ภายหลังการฟอกแล้วเข้าอึกได้ถูกต้องเหมาะสม

4. คั้นเส้นไหมพุง สำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้ถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนด
5. มัดหมี่และย้อมสีเส้นไหมพุงตามเงื่อนไขที่กำหนดได้
6. แกะเชือกมัดหมี่ภายหลังการย้อมสีครบตามเงื่อนไขที่กำหนดได้ถูกต้องและเหมาะสม
7. กรอเส้นไหมพุงที่ย้อมสีครบตามเงื่อนไขและได้แกะเชือกมัดหมี่ออกแล้วเข้าลักหรือหลอดใหญ่ได้ถูกต้องและเหมาะสม
8. กรอเส้นไหมพุงมัดหมี่หลังจากที่กรอเข้าลักหรือหลอดใหญ่เรียบร้อยแล้ว เข้าหลอดเล็กได้ถูกต้องและเหมาะสม
9. ต่อเส้นไหมพุงที่ขาดในช่วงการกรอเข้าลักภายหลังการฟอกไหม และในช่วงการกรอภายหลังการย้อมสีและแกะเชือกมัดหมี่แล้วได้ถูกต้องเหมาะสม
10. ร้อยหลอดเล็กที่กรอเส้นไหมพุงมัดหมี่เสร็จแล้วเป็นพวงได้ถูกต้องตามลำดับ

หัวข้อเนื้อหาการฝึกอบรม

1. ขั้นตอนของการเตรียมเส้นไหมพุงสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่
2. การออกแบบลวดลายการทอผ้าไหมมัดหมี่
 - 2.1 จุดประสงค์ของการออกแบบลวดลาย
 - 2.2 การออกแบบลวดลายโดยวิธีดั้งเดิม
 - (1) การนับล้า
 - (2) การลอกลาย

2.3 การออกแบบบลูดาบบนกระดาษกราฟ

- (1) การคำนวณค่า
- (2) การวาดบลูดาบบนกระดาษกราฟ
- (3) การระบายสี

3. การกรอเส้นไหมพุงภายหลังการฟอกและเข้าอ๊กหรือหลอดใหญ่ และการต่อเส้นไหมพุง เมื่อเส้นไหมพุงขาดขณะกรอ

- 3.1 จุดประสงค์ของการกรอ
- 3.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้
- 3.3 วิธีการกรอ
- 3.4 ข้อควรระมัดระวังในการกรอ
- 3.5 การต่อเส้นไหมพุง เมื่อเส้นไหมพุงขาดขณะกรอ

4. การคันเส้นไหมพุง

- 4.1 จุดประสงค์ของการคันเส้นไหมพุง
- 4.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้
- 4.3 วิธีการคันเส้นไหมพุง
- 4.4 ข้อควรระมัดระวังในการคันเส้นไหมพุง

5. การมัดหมี่และการย้อมสี

- 5.1 จุดประสงค์ของการมัดหมี่และการย้อมสี
- 5.2 ขั้นตอนการมัดหมี่และการย้อมสี
- 5.3 การมัดหมี่
 - (1) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้
 - (2) วิธีการมัดหมี่

(3) ข้อควรระมัดระวังในการมัดหมี่

(4) การตรวจสอบความถูกต้องของลวดลายมัดหมี่

5.4 การย้อมสี

(1) สีและประเภทของสีที่ใช้ย้อม

(2) หลักการและวิธีการย้อมสี

(3) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ย้อมสี

(4) วิธีการย้อมสีมัดหมี่

(5) ข้อควรระมัดระวังในการย้อมสี

6. การแกะเชือกมัดหมี่ภายหลังการย้อมสี

6.1 จุดประสงค์ของการแกะเชือก

6.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้

6.3 วิธีการแกะเชือกมัดหมี่

6.4 ข้อควรระมัดระวังในการแกะเชือกมัดหมี่

7. การกรอเส้นไหมพุ่งที่ย้อมสีครบตามเกณฑ์และได้แกะเชือกมัดหมี่ออกแล้ว เข้าอีกหรือหลอดใหญ่

7.1 จุดประสงค์ของการกรอ

7.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการกรอ

7.3 วิธีการกรอ

7.4 ข้อควรระมัดระวังในการกรอ

7.5 การต่อเส้นไหมพุ่ง เมื่อเส้นไหมพุ่งมัดหมี่ขาดขณะกรอ

8. การกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่ภายหลังจากที่กรอเข้าอีกหรือหลอดใหญ่เรียบร้อยแล้ว เข้าหลอดเล็ก

8.1 จุดประสงค์ของการกรอ

8.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการกรอ

8.3 วิธีการกรอ

8.4 ข้อควรระมัดระวังในการกรอ

9. การร้อยหลอดเล็กเป็นพวง

9.1 จุดประสงค์ของการร้อยหลอดเล็กเป็นพวง

9.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้

9.3 วิธีการร้อยหลอดเล็กเป็นพวง

9.4 ข้อควรระมัดระวังในการร้อยหลอดเล็กเป็นพวง

กิจกรรมการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. ร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทุกหัวข้อเรื่อง
2. สังเกตและซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ ในทุกหัวข้อเรื่องที่

วิทยากรสาธิตให้ดู

3. ฝึกปฏิบัติงานที่กำหนดให้

3.1 เรื่องการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ให้ฝึกปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (1) ให้ผู้เข้าฝึกอบรมออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่แบบดั้งเดิม โดยการลอกลายจากตัวอย่างผ้าลงบนกระดาษและระบายสีเส้นตามแบบที่เห็นในต้นแบบอย่างน้อย 5 ลวดลาย
- (2) ให้ผู้เข้าฝึกอบรมออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่โดยลากลวดลายจากผ้าตัวอย่างที่กำหนดให้ จำนวน 5 ผืน ลงบนกระดาษแล้วระบายสีให้ต่างไปจากต้นแบบ

(3) ให้ผู้เข้าฝึกอบรมออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่บน

กระดาษกราฟ 5 ลวดลาย

3.2 การกรอเส้นไหมพุ่งเข้าอีกภายหลังการฟอกแล้ว ให้ฝึกปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกกรอเส้นไหมพุ่งภายหลังการฟอกแล้วเข้าอีกให้เหมาะสมอย่างน้อยคนละ 6 อัก

(2) ภายหลังการกรอเส้นไหมพุ่งเข้าอีกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบคำถามต่อไปนี้

(2.1) การกรอเส้นไหมพุ่งเข้าอีกมีจุดประสงค์อะไร

(2.2) วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการกรอเส้นไหมพุ่งเข้าอีกมีอะไรบ้าง

(2.3) วิธีการกรอเส้นไหมพุ่งเข้าอีกทำอย่างไร

(2.4) ข้อควรระวังในการกรอเส้นไหมพุ่งภายหลังการฟอกแล้วเข้าอีกมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

(3) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกต่อเส้นไหมพุ่งที่ขาดอย่างน้อยคนละ 5 ครั้ง

3.3 เรื่องการคันเส้นไหมพุ่งให้ฝึกปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมคันเส้นไหมสำหรับการทำผ้า

ไหมมัดหมี่ชนิดผ้าถุงจำนวน 6 ผืน ซึ่งแต่ละผืนมีความยาว 2 เมตร กว้าง 1 เมตร ใช้ไหมพื้นบ้าน ชนิด

ไหมกลางและฝีมที่ใช้เป็นฝีม 45 หลบ ทั้งนี้โดยมีลวดลาย

ของสีที่จะใช้ข้อม 2-3, 4-5 และมาก 5 สี ตามแบบที่

กำหนดให้อย่างละ 1 ผืน ส่วนที่เหลือให้มีสี 2-3, 3-4 และ

มากกว่า 5 ลีอย่างละ 1 ผืน ตามแบบที่คิดขึ้นเอง

(2) ภายหลังการคันเส้นไหมพุ่งให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบ
คำถามต่อไปนี้

(2.1) การคันเส้นไหมพุ่งมีจุดประสงค์อะไร

(2.2) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการคันเส้นไหมพุ่งมี
อะไรบ้าง

(2.3) วิธีการคันเส้นไหมพุ่งทำอย่างไร

(2.4) ข้อควรระมัดระวังในการคันเส้นไหมพุ่งมีอะไรบ้าง
เพราะเหตุใด

3.4 เรื่องการมัดหมี่และการย้อมสี ให้ฝึกปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำเส้นไหมพุ่งที่คันไว้สำหรับ
การทอผ้าไหมมัดหมี่ชนิดผ้าถุง จำนวน 6 ผืน ตาม
เงื่อนไขและแบบที่กำหนดพร้อมทั้งตรวจสอบความ
ถูกต้องของลวดลายที่มัดก่อนย้อมสีด้วย ทั้งนี้โดยให้มัดและ
ย้อมสีดังนี้

(1.1) มัดและย้อม 2-3 สี จำนวน 2 ผืน

(1.2) มัดและย้อม 4-5 สี จำนวน 2 ผืน

(1.3) มัดและย้อมมากกว่า 5 สี จำนวน 2 ผืน

(2) ภายหลังการมัดและย้อมสีเสร็จแล้ว ให้ผู้เข้ารับการ
ฝึกอบรม ตอบคำถามต่อไปนี้

(2.1) การมัดและย้อมสีเส้นไหมพุ่งสำหรับการทอ
ผ้าไหมมัดหมี่มีจุดประสงค์อะไร

(2.2) การมัดและข้อมสี่เส้นไหมพุ่งใช้วัสดุและอุปกรณ์
อะไรบ้าง

(2.3) วิธีการมัดหมี่และข้อมสี่เส้นไหมพุ่งสำหรับการทอ
ผ้าไหมมัดหมี่ทำอย่างไรบ้าง

(2.4) การมัดหมี่และข้อมสี่เส้นไหมพุ่งสำหรับการทอ
ผ้าไหมมัดหมี่มีข้อควรระมัดระวังอย่างไรบ้าง
เพราะเหตุใด

3.5 เรื่องการแกะเชือกมัดหมี่ภายหลังการข้อมสี่ ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแกะเชือกมัดหมี่ภายหลังที่ได้
ข้อมสี่ครบตามเกณฑ์แล้วจากปอขหมี่หรือเส้นไหมพุ่งมัดหมี่
และข้อมสี่ สำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ชนิดผ้าถุงจำนวน 6 ผืน

(2) เมื่อแกะปอขหมี่ที่จะทอผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 6 ผืน
เสร็จแล้ว ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบคำถามต่อไปนี้

(2.1) การแกะเชือกมัดหมี่ภายหลังการข้อมสี่ครบถ้วน
แล้วมีจุดประสงค์อะไรบ้าง

(2.2) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแกะเชือกมัดหมี่มี
อะไรบ้าง

(2.3) วิธีการแกะเชือกมัดหมี่ทำอย่างไร

(2.4) การแกะเชือกมัดหมี่มีข้อควรระมัดระวังอะไรบ้าง
เพราะเหตุใด

3.6 เรื่องการกรอเส้นไหมพุ่งที่ข้อมสี่ครบตามเงื่อนไข และได้
แกะเชือกมัดหมี่ออกแล้วเข้าอักหรือหลอดใหญ่ ให้ปฏิบัติสิ่ง
ต่อไปนี้

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมกรอเส้นไหมพุ่งที่ย้อมสีได้ตามเกณฑ์และได้แกะเชือกมัดหมี่ออกแล้วเข้าอักหรือหลอดใหญ่ให้พอเหมาะ โดยให้กรอออกเพียง 1 ผืน หรือ 1 ปอขหมี่ ส่วนที่เหลืออีก 5 ปอข ให้เก็บไว้กรอเป็นช่วง ๆ เมื่อทอเสร็จแต่ละผืน

(2) เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมกรอเส้นไหมพุ่งที่ย้อมสีซึ่งได้แกะเชือกมัดหมี่ออกแล้วเข้าอักหรือหลอดใหญ่ครบ 1 ปอขหรือ 1 ผืน ให้ตอบคำถามต่อไปนี้

(2.1) การกรอเส้นไหมพุ่งที่ย้อมสีตามเกณฑ์และได้แกะเชือกมัดหมี่ออกแล้วเข้าอักหรือหลอดใหญ่มีจุดประสงค์อะไร

(2.2) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่เข้าอักหรือหลอดใหญ่มีอะไรบ้าง

(2.3) วิธีการกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่ดังกล่าวเข้าอักหรือหลอดใหญ่ทำอย่างไร

(2.4) การกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่ดังกล่าวเข้าอักหรือหลอดใหญ่มีข้อควรระมัดระวังอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

(3) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ฝึกต่อเส้นไหมพุ่งมัดหมี่ที่ขาด คนละ 5 ครั้ง

3.7 เรื่องการกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่ภายหลังการกรอเข้าอักหรือหลอดใหญ่เข้าหลอดเล็ก ให้ฝึกปฏิบัติสิ่งต่อไปนี้

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่ภายหลังการกรอเข้าอักหรือหลอดใหญ่ แล้วเข้าหลอดเล็กให้พอเหมาะจนหมด จำนวน 1 ผืน สำหรับส่วนที่เหลืออีก 5 ผืน ให้เก็บไว้กรอเป็นช่วง ๆ เมื่อต้องการทอผืนต่อไป

(2) เมื่อกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่เข้าอักหลอดเล็กครบ จำนวน 1 ผืน แล้วให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบคำถามต่อไปนี้

(2.1) การกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่เข้าหลอดเล็กมีจุดประสงค์อะไร

(2.2) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่เข้าหลอดเล็กมีอะไรบ้าง

(2.3) วิธีการกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่เข้าหลอดเล็กทำอย่างไรบ้าง

(2.4) ข้อควรระมัดระวังในการกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่เข้าหลอดเล็กมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

3.8 เรื่องการร้อยหลอดเล็กเป็นพวง ให้ฝึกปฏิบัติสิ่งต่อไปนี้

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร้อยหลอดเล็กจากที่กรอได้จากอักหรือหลอดใหญ่ตามลำดับจนครบทุกหลอดในจำนวน 1 ผืน สำหรับส่วนที่เหลืออีก 5 ผืน เมื่อกรอเข้าหลอดเล็กแล้วก็ให้เก็บไว้ร้อยเป็นช่วง ๆ ภายหลังการกรอเส้นไหมพุ่งมัดหมี่สำหรับการทอในผืนต่อไป

(2) เมื่อผู้เข้าฝึกอบรมร้อยหลอดเล็กเส้นไหมพุ่งมัดหมี่ ในจำนวน 1 ผืนเสร็จแล้วให้ตอบคำถามต่อไปนี้

- (2.1) การร้อยหลอดเล็กของเส้นไหมพุงมัดหมี่เป็นพวง
มีจุดประสงค์อะไรบ้าง
- (2.2) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการร้อยหลอดเล็กเส้น
ไหมพุงมีจุดประสงค์อะไรบ้าง
- (2.3) วิธีการร้อยหลอดเล็กเส้นไหมพุงมัดหมี่ทำอย่างไร
- (2.4) ข้อควรระมัดระวังในการร้อยหลอดเล็กเส้นไหม
พุงมัดหมี่เป็นพวงมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

การประเมินผล

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จะต้องทำสิ่งต่อไปนี้

1. ประเมินตนเอง ก่อนการฝึกอบรม หน่วยที่ 3 ตามแบบประเมินที่
กำหนด ร่วมกับผู้ให้การฝึกอบรม
2. ประเมินตนเอง ภายหลังการฝึกอบรมหน่วยที่ 3 ตามแบบประเมิน
ที่กำหนดร่วมกับผู้ให้การฝึกอบรม

หน้าที่ 4

การเตรียมเส้นไหมขึ้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่

แนวคิดและหลักการ

1. การเตรียมเส้นไหมขึ้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ให้ดี เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะบ่งชี้ถึงคุณภาพของผ้าไหมมัดหมี่

2. การเตรียมเส้นไหมขึ้น เป็นงานหลักที่สำคัญอันหนึ่งในการทอผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งทำต่อจากการเตรียมไหมเบื้องต้น และเกี่ยวข้องกับงานย่อยอีกหลายงาน ได้แก่ การย้อมสีเส้นไหมขึ้น การลงแป้งเส้นไหมขึ้น การกระตุกและตากเส้นไหมขึ้น การกรอเส้นไหมขึ้นภายหลังการลงแป้งและกระตุกตากแห้งแล้ว การค้นเส้นไหมขึ้น การม้วนเส้นไหมขึ้น การนำเส้นไหมขึ้นสอดฟันฝืมหรือร้อยฟันฝืม การเตรียมกี่ การเก็บและการถักตะกอลหรือการร้อยตะกอล และการตรวจสอบความถูกต้องของเส้นไหมขึ้น ทั้งนี้โดยงานย่อยเหล่านี้ จะมีงานย่อย ๆ ลงไปอีก ซึ่งมีเทคนิควิธีการทำเฉพาะที่จะนำไปสู่การได้เส้นไหมขึ้นที่มีคุณภาพและพร้อมที่จะทอเป็นผืนผ้าได้

3. การเตรียมเส้นไหมขึ้นของผ้าไหมมัดหมี่ อาจทำได้ทั้งก่อนและหลังการเตรียมเส้นไหมพุ่ง แต่ถ้าทำหลังการเตรียมเส้นไหมพุ่งจะมีความสะดวกกว่า เพราะเมื่อเตรียมเสร็จก็จะทอเป็นผืนผ้าต่อไปได้เลย ในทางตรงข้ามถ้าเตรียมเส้นไหมขึ้นก่อนต้องรอให้เส้นไหมพุ่งเสร็จจึงจะทำการทอได้ ซึ่งขณะรอนั้นเส้นไหมขึ้นจะอยู่ในที่ทอผ้า ซึ่งจะมีความยุ่งยากในการเก็บรักษามากกว่าการเก็บรักษาเส้นไหมพุ่งมัดหมี่

จุดมุ่งหมายเฉพาะ

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถดังนี้

1. อธิบายขั้นตอนของการเตรียมเส้นไหมสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้
2. ย้อมสีเส้นไหมขึ้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. นำเส้นไหมขึ้นภายหลังการย้อมสีแล้วลงแปรงหรือชุบน้ำแปรงหรือน้ำข้าวได้พอเหมาะ
4. กระจุกและตากเส้นไหมขึ้นภายหลังการลงแปรงหรือชุบน้ำแปรงหรือน้ำข้าว ได้ถูกต้องเหมาะสม
5. กรอเส้นไหมขึ้นภายหลังการลงแปรงหรือชุบน้ำแปรงหรือน้ำข้าว และกระจุกตากแห้งแล้ว เข้าอีกได้ถูกต้องเหมาะสม
6. ค่อเส้นไหมขึ้นเมื่อเส้นไหมขึ้นขาดในขณะที่กรอได้ถูกต้องและเหมาะสม
7. คั่นเส้นไหมขึ้นที่จะใช้สำหรับทอผ้าไหมมัดหมี่ได้ถูกต้องตามที่กำหนด
8. ม้วนเส้นไหมขึ้นได้ถูกต้องเหมาะสม
9. นำเส้นไหมขึ้นที่ม้วนแล้วไปสอดฟันเข็มหรือร้อยฟันเข็มได้ถูกต้อง
10. เตรียมก็ได้ถูกต้องและเหมาะสม
11. เก็บและถักตะกอลหรือร้อยตะกอลได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด
12. ตรวจสอบความถูกต้องของเส้นไหมขึ้นได้

หัวข้อเนื้อหาการฝึกอบรม

1. ขั้นตอนการเตรียมเส้นไหมขึ้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่
2. การย้อมสีเส้นไหมขึ้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่
 - 2.1 จุดประสงค์ของการย้อมสีเส้นไหมขึ้น
 - 2.2 การเลือกและการกำหนดสีของเส้นไหมขึ้น
 - 2.3 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการย้อมสี
 - 2.4 วิธีการย้อมสีเส้นไหมขึ้น
 - 2.5 ข้อควรระมัดระวังในการย้อมสีเส้นไหมขึ้น
3. การนำเส้นไหมขึ้นหลังการย้อมสีแล้วไปลงแป๊ะ (ชุบน้ำแป๊ะ/น้ำข้าว)
 - 3.1 จุดประสงค์ของการนำเส้นไหมขึ้นไปลงแป๊ะ
 - 3.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้
 - 3.3 วิธีการนำเส้นไหมขึ้นลงแป๊ะ
 - 3.4 ข้อควรระมัดระวังในการนำเส้นไหมขึ้นไปลงแป๊ะ
4. การกระตุกและตากเส้นไหมขึ้น
 - 4.1 จุดประสงค์ของการกระตุกและตากเส้นไหมขึ้น
 - 4.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้
 - 4.3 วิธีการกระตุกและตากเส้นไหมขึ้น
 - 4.4 ข้อควรระมัดระวังในการกระตุกและตากเส้นไหมขึ้น
5. การกรอเส้นไหมขึ้นภายหลังการลงแป๊ะ (น้ำแป๊ะ/น้ำข้าว) และกระตุกตากแห้งแล้วเข้าอึก
 - 5.1 จุดประสงค์ของการกรอเส้นไหมขึ้นเข้าอึก
 - 5.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้

- 5.3 วิธีการกรอเส้นไหมขึ้นเข้าอีก
- 5.4 ข้อควรระมัดระวังในการกรอเส้นไหมขึ้นเข้าอีก
- 5.5 การต่อเส้นไหมขึ้นเมื่อเส้นไหมขึ้นขาดในขณะที่กรอ
6. การคันเส้นไหมขึ้น
 - 6.1 จุดประสงค์ของการคันเส้นไหมขึ้น
 - 6.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้
 - 6.3 วิธีการคันเส้นไหมขึ้น
 - 6.4 ข้อควรระมัดระวังในการคันเส้นไหมขึ้น
7. การม้วนเส้นไหมขึ้น
 - 7.1 จุดประสงค์ของการม้วนเส้นไหมขึ้น
 - 7.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้
 - 7.3 วิธีการม้วนเส้นไหมขึ้น
 - 7.4 ข้อควรระมัดระวังในการม้วนเส้นไหมขึ้น
8. การสอดฟันฝีมหรือการร้อยฟันฝีม
 - 8.1 จุดประสงค์ของการสอดฟันฝีมหรือร้อยฟันฝีม
 - 8.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้
 - 8.3 วิธีสอดฟันฝีมหรือร้อยฟันฝีม
 - 8.4 ข้อควรระมัดระวังในการสอดฟันฝีมหรือร้อยฟันฝีม
9. การเตรียมก๊
 - 9.1 จุดประสงค์ของการเตรียมก๊
 - 9.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้
 - 9.3 ข้อควรระมัดระวังในการเตรียมก๊

10. การเก็บและการถักหรือร้อยตะกอล

10.1 จุดประสงค์ของการเก็บและถักตะกอล

10.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้

10.3 วิธีการเก็บและถักตะกอล

10.4 ข้อควรระมัดระวังในการถักตะกอล

11. การตรวจสอบความถูกต้องของเส้นไหมขึ้น

1.1 จุดประสงค์ของการตรวจสอบความถูกต้องของเส้นไหมขึ้น

1.2 วิธีการตรวจสอบ

กิจกรรมการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. ร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทุกหัวข้อกับวิทยากร
2. สังเกตและซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ ในทุกเรื่องที่วิทยากรสาธิตให้ดู
3. ร่วมกันสรุปสาระสำคัญในทุกเรื่อง
4. ฝึกปฏิบัติการในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

4.1 เรื่องการย้อมสีเส้นไหมขึ้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกปฏิบัติการย้อมสีเส้นไหมขึ้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ชนิดผ้าถุง จำนวน 6 ผืน ๆ ละ 2 เมตร กว้าง 1 เมตร โดยใช้ฝืน 45 หลบ และใช้ไหมโรงงานชนิดไหม 4 โดยเลือกสีให้เหมาะสม

(2) เมื่อปฏิบัติการย้อมสีเสร็จแล้ว ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบคำถามต่อไปนี้

(2.1) การย้อมสีเส้นไหมขึ้นมีจุดประสงค์อะไร

(2.2) ท่านมีหลักการเลือก/กำหนดสีเส้นไหมขึ้น
อย่างไร

(2.3) วัสดุและอุปกรณ์ในการย้อมสีเส้นไหมขึ้นมี
อะไรบ้าง

(2.4) ท่านมีวิธีการย้อมสีเส้นไหมขึ้นอย่างไร

(2.5) ข้อควรระมัดระวังในการย้อมสีเส้นไหมขึ้นมี
อะไรบ้าง เพราะเหตุใด

4.2 เรื่องการเตรียมเส้นไหมขึ้นภายหลังการย้อมสีแล้วไปลงแป้ง
(น้ำแป้ง/น้ำข้าว)

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำเส้นไหมขึ้นที่ได้ย้อมสี
แล้วสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ชนิดผ้าถุง จำนวน
6 ผืน ๆ ละ 2 เมตร ไปลงแป้งให้ได้เส้นไหมขึ้นที่มี
ความเหมาะสมสำหรับการนำไปทอ

(2) เมื่อปฏิบัติการนำเส้นไหมขึ้นไปลงแป้งเสร็จแล้วให้ผู้
เข้ารับการฝึกอบรมต่อคำถามต่อไปนี้

(2.1) การนำเส้นไหมขึ้นไปลงแป้งมีจุดประสงค์อะไร

(2.2) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการนำเส้นไหมขึ้นไป
ลงแป้งมีอะไรบ้าง

(2.3) วิธีการนำเส้นไหมขึ้นไปลงแป้งทำอย่างไร

(2.4) ข้อควรระมัดระวังในการนำเส้นไหมขึ้นลงแป้ง
มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

4.3 เรื่องการกระตุกและตากเส้นไหมขึ้น

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนาเส้นไหมขึ้นสำหรับการที่จะทอผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 6 ผืน ๆ ละ 2 เมตร ที่ได้รับการลงแป้แล้วไปกระตุกและตากในที่ที่เหมาะสม

(2) เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรณได้กระตุกและตากเส้นไหมขึ้นแล้วให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรณตอบคำถามต่อไปนี้

(2.1) การกระตุกและตากเส้นไหมขึ้นภายหลังการลงแป้แล้วมีจุดประสงค์อะไร

(2.2) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการนำเส้นไหมขึ้นที่ลงแป้แล้วมีจุดประสงค์อะไร

(2.3) วิธีการกระตุกและตากเส้นไหมขึ้นลงแป้แล้วทำอย่างไร

(2.4) ข้อควรระมัดระวังในการกระตุกและตากเส้นไหมขึ้นภายหลังการลงแป้แล้วมีจุดประสงค์อะไร เพราะเหตุใด

4.4 เรื่องการรอลเส้นไหมขึ้นภายหลังการกระตุกและตากแห้งแล้ว
เข้าอีก

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรณรอลเส้นไหมขึ้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 6 ผืน ๆ ละ 2 เมตร ที่ได้รับการกระตุกและตากแห้งแล้วเข้าอีกอย่างน้อย 4 ถักและฝึกต่อเส้นไหมขึ้น เมื่อเส้นไหมขึ้นขาดขณะกรอคนละ 5 ครั้ง

(2) เมื่อกรอลเส้นไหมขึ้นที่ได้รับการกระตุกและตากแห้งเข้าอีกเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรณตอบคำถามต่อไปนี้

(2.1) การรอลเส้นไหมขึ้นที่ผ่านการกระตุกและตากแห้งแล้วมีจุดประสงค์อะไร

- (2.2) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการกรอเส้นไหมขึ้นที่ผ่านการกระตุกและตากแห้งแล้วมีอะไรบ้าง
- (2.3) วิธีการกรอเส้นไหมขึ้นที่ผ่านการกระตุกและตากแห้งแล้วทำอย่างไร
- (2.4) ข้อควรระมัดระวังในการกรอเส้นไหมขึ้นภายหลังการกระตุกและตากแห้งแล้วเข้าอีกมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

4.5 เรื่องการคันเส้นไหมขึ้น

- (1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกต่อเส้นไหมขึ้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ชนิดผ้าถุงมีความยาว 6 ผืน ๆ ละ 2 เมตร กว้าง 1 เมตร ใช้ฝีม 45 หลบ และไหมโรงงานชนิดไหม 4
- (2) เมื่อคันเส้นไหมขึ้นสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่เสร็จแล้วให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบคำถามต่อไปนี้
 - (2.1) การคันเส้นไหมขึ้นมีจุดประสงค์อะไร
 - (2.2) วัสดุและอุปกรณ์ในการคันเส้นไหมขึ้นมีอะไรบ้าง
 - (2.3) วิธีการคันเส้นไหมขึ้นทำอย่างไร
 - (2.4) ข้อควรระมัดระวังในการคันเส้นไหมขึ้นมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

4.6 เรื่องการม้วนเส้นไหมขึ้น

- (1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำเส้นไหมขึ้นที่ทำการคันแล้วสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ชนิดผ้าถุง จำนวน 6 ผืน ๆ ละ 2 เมตร ไปม้วน
- (2) เมื่อม้วนเส้นไหมขึ้นเสร็จแล้วให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบคำถามต่อไปนี้

- (2.1) การม้วนเส้นไหมอื่นมีจุดประสงค์อะไร
- (2.2) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการม้วนเส้นไหมอื่นมีอะไรบ้าง
- (2.3) วิธีการม้วนเส้นไหมอื่นทำอย่างไร
- (2.4) ข้อควรระมัดระวังในการม้วนเส้นไหมอื่นมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

4.7 เรื่องการสอดฟันเพิ่มหรือการร้อยฟันเพิ่ม

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำเส้นไหมอื่นที่จะใช้สำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 6 ผืน ๆ ละ 2 เมตร ซึ่งได้รับการม้วนเรียบร้อยแล้วไปสอดฟันเพิ่ม

(2) เมื่อนำเส้นไหมอื่นสอดฟันเพิ่มเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบคำถามต่อไปนี้

- (2.1) การนำเส้นไหมอื่นสอดฟันเพิ่มมีจุดประสงค์อะไร
- (2.2) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการนำเส้นไหมอื่นไปสอดฟันเพิ่มมีอะไรบ้าง
- (2.3) ท่านมีวิธีการสอดฟันเพิ่มอย่างไรบ้าง
- (2.4) การนำเส้นไหมอื่นสอดฟันเพิ่มมีข้อควรระมัดระวังอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

4.8 เรื่องการเตรียมกึ่ง

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกปฏิบัติการเตรียมกึ่ง สำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ให้เรียบร้อย โดยในกึ่งนั้นจะเป็นการนำเส้นไหมอื่นที่สอดฟันเพิ่มเรียบร้อยแล้วขึ้นกึ่ง ทำการทึง มัดหรือประกอบส่วนต่าง ๆ ให้เหมาะสม

(2) เมื่อเตรียมกึ่งเรียบร้อยแล้วให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบคำถามต่อไปนี้

- (2.1) การเตรียมที่มีจุดประสงค์อะไร
- (2.2) วัสดุและอุปกรณ์ในการเตรียมที่มีอะไรบ้าง
- (2.3) ท่านมีวิธีการในการเตรียมอย่างไรบ้าง
- (2.4) การเตรียมที่มีข้อควรระมัดระวังอะไรบ้าง

เพราะเหตุใด

4.9 เรื่องการเก็บและถักตะกอหรือการร้อยตะกอและการตรวจสอบ

ความถูกต้องของเส้นไหมขึ้น

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกปฏิบัติการเก็บและถักตะกอ 3 ตะกอ สำหรับฟืม 45 หลบ ที่จะใช้ทอผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 6 ชิ้น ซึ่งได้รับการนำเส้นไหมขึ้นสอดฟืม และนำขึ้นที่เรียบร้อยแล้ว

(2) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตรวจสอบความถูกต้องของเส้นไหมขึ้นภายหลังการเก็บและถักตะกอเรียบร้อยแล้ว

(3) เมื่อถักตะกอ 3 ตะกอ สำหรับฟืม 45 หลบ ที่จะใช้ทอผ้าไหมมัดหมี่เรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบคำถามต่อไปนี้

- (3.1) การเก็บและถักตะกอมีจุดประสงค์อะไร
- (3.2) วัสดุและอุปกรณ์ในการเก็บและถักตะกอมืออะไรบ้าง
- (3.3) การเก็บและถักตะกอท่านดำเนินการอย่างไรบ้าง
- (3.4) ข้อควรระมัดระวังในการเก็บและถักตะกอมืออะไรบ้าง เพราะเหตุใด

การประเมินผล

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องทำสิ่งต่อไปนี้

1. ประเมินตนเองก่อนการฝึกอบรมหน่วยที่ 4 ตามแบบประเมินที่กำหนดให้ร่วมกับผู้ให้การฝึกอบรม

2. ประเมินตนเองภายหลังการฝึกอบรมหน่วยที่ 4 ตามแบบประเมินที่กำหนดให้ร่วมกับผู้ให้การฝึกอบรม

<http://dr-thongsook.com>

หน่วยที่ 5

การทอเป็นผืนผ้า

แนวคิดและหลักการ

1. การทอเป็นผืนผ้าเป็นงานหลักอันหนึ่งของการทอผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งทำภายหลังจากได้เตรียมเส้นไหมพุ่งและเส้นไหมยืนเรียบร้อยแล้ว และการทำงานหลักอันนี้ก็จะช่วยให้ได้ผ้าไหมมัดหมี่ตามที่ต้องการ

2. การทอเป็นผืนผ้าสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่จะเกี่ยวข้องกับงานย่อยต่างๆ หลายงานด้วยกันได้แก่ การเตรียมปีก่อนทอ การนำหลอดเส้นไหมพุ่งใส่กระสวย การเหยียบตะกอล การพุ่งกระสวย การจัดลวดลายและริมขอบผ้า การกระแทกฟืม การชิงหน้าผ้าขณะทอให้ตึง การต่อเส้นไหมยืนและเส้นไหมพุ่งในกรณีที่เส้นไหมยืน และเส้นไหมพุ่งขาดขณะทอ การปรับและปล่อยเส้นไหมยืน การหวีเส้นไหมและการเก็บกึ่งเมื่อต้องการหยุดพักการทอ ทั้งนี้งานย่อยเหล่านี้จะมีงานย่อยๆ ลงไปอีก และมีเทคนิควิธีการเฉพาะที่จะทำให้ได้ผ้าไหมมัดหมี่เป็นผืนผ้า ที่มีเนื้อผ้าแน่น เรียบและสวยงาม อันเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงคุณภาพของผ้าไหมมัดหมี่อีกทางหนึ่ง

จุดมุ่งหมายเฉพาะ

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถดังนี้

1. อธิบายขั้นตอนของการทอเป็นผืนผ้าได้
2. เตรียมปีก่อนทอผ้าไหมมัดหมี่ได้
3. นำหลอดเส้นไหมพุ่งใส่กระสวยได้ถูกต้อง
4. เหยียบตะกอลสำหรับการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้
5. พุ่งกระสวยขณะทอผ้าไหมมัดหมี่ได้ถูกต้องและเหมาะสม

6. จัดลวดลายและวิมรอบผ้าไหมมัดหมี่ในขณะทอได้ถูกต้องและเหมาะสม
7. กระแทกฟืมในขณะทอผ้าไหมมัดหมี่ได้ถูกต้องและเหมาะสม
8. ชิงหน้าผ้าในขณะทอผ้าไหมมัดหมี่ให้ดังได้พอเหมาะ
9. ค่อเส้นไหมขึ้นและเส้นไหมพุ่งในกรณีที่เส้นไหมขึ้นหรือเส้นไหมพุ่งขาดขณะที่ทอได้
10. ปรับและปล่อยเส้นไหมขึ้นขณะทอผ้าไหมมัดหมี่ ได้เหมาะสมที่จะทำให้เนื้อผ้าที่ทอเท่ากันและสม่ำเสมอ
11. เก็บก๊เมื่อต้องการหยุดพักการทอได้ถูกต้องและเหมาะสม

หัวข้อเนื้อหาการฝึกอบรม

1. ขั้นตอนการทอเป็นผืนผ้า
2. การเตรียมก๊ก่อนทอผ้าไหมมัดหมี่
 - 2.1 จุดประสงค์ของการเตรียมก๊ก่อนทอ
 - 2.2 วิธีการเตรียมก๊ก่อนทอ
 - 2.3 ข้อควรระมัดระวังในการเตรียมก๊ก่อนทอ
3. การนำหลอดเส้นไหมพุ่งใส่กระสวย
 - 3.1 จุดประสงค์ของการนำหลอดพุ่งใส่กระสวย
 - 3.2 วิธีการนำหลอดพุ่งใส่กระสวย
 - 3.3 ข้อควรระมัดระวังในการนำหลอดพุ่งใส่กระสวย
4. การเหยียบตะกอลขณะทอผ้าไหมมัดหมี่
 - 4.1 จุดประสงค์ของการการเหยียบตะกอล
 - 4.2 วิธีการเหยียบตะกอล
 - 4.3 ข้อควรระมัดระวังในการเหยียบตะกอล

5. การพุ่งกระสวยขณะทอดผ้าไหมมัดหมี่
 - 5.1 จุดประสงค์ของการการพุ่งกระสวย
 - 5.2 วิธีพุ่งกระสวย
 - 5.3 ข้อควรระมัดระวังในการพุ่งกระสวย
6. การจัดลวดลายและริมขอบผ้าไหมมัดหมี่ขณะที่ทอ
 - 6.1 จุดประสงค์ของการจัดลวดลายและริมขอบผ้า
 - 6.2 วิธีการจัดลวดลายและริมขอบผ้า
 - 6.3 ข้อควรระมัดระวังในการจัดลวดลายและริมขอบผ้า
7. การกระแทกฟืมขณะทอดผ้าไหมมัดหมี่
 - 7.1 จุดประสงค์ของการกระแทกฟืม
 - 7.2 วิธีการกระแทกฟืม
 - 7.3 ข้อควรระมัดระวังในการกระแทกฟืม
8. การชิงหน้าผ้าขณะทอดผ้าไหมมัดหมี่
 - 8.1 จุดประสงค์ของการชิงหน้าผ้า
 - 8.2 วิธีและการอุปกรณ์ที่ใช้ในการชิงหน้าผ้า
 - 8.3 ข้อควรระมัดระวังในการชิงหน้าผ้า
9. การต่อเส้นไหมขึ้นและเส้นไหมพุ่งในกรณีที่เส้นไหมขึ้นหรือเส้นไหมพุ่งขาดขณะทอดผ้าไหมมัดหมี่
 - 9.1 สาเหตุที่ทำให้เส้นไหมขึ้นและเส้นไหมพุ่งขาดขณะทอ
 - 9.2 วิธีการต่อเส้นไหมขึ้นหรือเส้นไหมพุ่ง เมื่อเส้นไหมขึ้นหรือเส้นไหมพุ่งขาด
10. การปรับและปล่อยเส้นไหมขึ้น
 - 10.1 สาเหตุที่จะต้องปรับและปล่อยเส้นไหมขึ้น

10.2 วิธีการปรับและปล่อยเส้นไหมอื่น

11. การทอเส้นไหมอื่น

11.1 จุดประสงค์ของการทอเส้นไหมอื่น

11.2 วิธีการทอเส้นไหมอื่นให้เหมาะสม

12. การเก็บกักเมื่อต้องการหยุดพักการทอ

12.1 จุดประสงค์ของการเก็บกัก

12.2 วิธีการเก็บกัก

12.3 ข้อควรระมัดระวังในการเก็บกักเมื่อต้องการหยุดพักการทอ

กิจกรรมการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. ร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทุกหัวข้อ
2. สังเกตและซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากการทำวิทยากรสาธิตให้ดู
3. ร่วมสรุปสาระสำคัญในทุกหัวข้อ
4. ให้ฝึกปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้

4.1 ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกปฏิบัติการทอผ้าไหมมัดหมี่ที่เป็นผ้าถุงคนละ 6 ผืน จากที่ได้เตรียมเส้นไหมพุ่งและเส้นไหมอื่นไว้เรียบร้อยแล้วในหน่วยที่ 3 และหน่วยที่ 4

4.2 เมื่อทอผ้าไหมมัดหมี่เสร็จทั้ง 6 ผืน แล้วให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบคำถามในหัวข้อต่อไปนี้

4.2.1 การเตรียมกีก่อนทอผ้าไหมมัดหมี่ มีคำถามดังนี้

- (1) การเตรียมกีก่อนทอมีจุดประสงค์อะไรบ้าง

(2) ท่านดำเนินการกดรีมที่ก่อนทอผ้าไหมมัดหมี่
อย่างไรบ้าง

(3) ข้อควรระมัดระวังในการเตรียมที่ก่อนทอผ้า
ไหมมัดหมี่มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

4.2.2 การนำหลอดพุ่งใส่กระสวย มีคำถามดังนี้

(1) การนำหลอดพุ่งใส่กระสวยมีจุดประสงค์อะไรบ้าง

(2) ท่านดำเนินการนำหลอดพุ่งใส่กระสวยอย่างไรบ้าง

(3) ข้อควรระมัดระวังในการนำหลอดพุ่งใส่กระสวยมี
อะไรบ้าง เพราะเหตุใด

4.2.3 การเหยียบตะกอลขณะทอผ้าไหมมัดหมี่มีคำถามดังนี้

(1) การเหยียบตะกอลขณะทอผ้าไหมมัดหมี่ มีจุดประสงค์
อะไรบ้าง

(2) ท่านดำเนินการเหยียบตะกอลอย่างไรบ้าง

(3) ข้อควรระมัดระวังในการเหยียบตะกอลมีอะไรบ้าง
เพราะเหตุใด

4.2.4 การพุ่งกระสวยขณะทอผ้าไหมมัดหมี่มีคำถามดังนี้

(1) การพุ่งกระสวยในการทอผ้าไหมมัดหมี่มีจุดประสงค์
อะไรบ้าง

(2) ท่านดำเนินการพุ่งกระสวยขณะทอผ้าไหมมัดหมี่
อย่างไรบ้าง

(3) ข้อควรระมัดระวังในการพุ่งกระสวยขณะทอผ้าไหม
มัดหมี่มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

4.2.5 การจัดลวดลายและริมขอบผ้าขณะทอผ้าไหมมัดหมี่ มีคำถามดังนี้

- (1) การจัดลวดลายและริมขอบผ้าขณะทอผ้าไหมมัดหมี่ มีจุดประสงค์อะไรบ้าง
- (2) ท่านดำเนินการจัดลวดลายและริมขอบผ้าขณะทอผ้าไหมมัดหมี่อย่างไร
- (3) ข้อควรระมัดระวังในการจัดลวดลายและริมขอบผ้าขณะที่ทอผ้าไหมมัดหมี่ มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

4.2.6 การกระแทกฟืมขณะทอผ้าไหมมัดหมี่มีคำถามดังนี้

- (1) การกระแทกฟืมขณะทอผ้าไหมมัดหมี่มีจุดประสงค์อะไร
- (2) ท่านดำเนินการกระแทกฟืมในการทอผ้าไหมมัดหมี่อย่างไรบ้าง
- (3) ข้อควรระมัดระวังในการกระแทกฟืมในขณะทอผ้าไหมมัดหมี่มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

4.2.7 การชิงหน้าผ้าขณะทอผ้าไหมมัดหมี่มีคำถามดังนี้

- (1) การชิงหน้าผ้ามีจุดประสงค์อะไรบ้าง
- (2) ท่านดำเนินการชิงหน้าผ้าขณะทอผ้าไหมมัดหมี่อย่างไรบ้าง
- (3) ข้อควรระมัดระวังในการชิงหน้าผ้าขณะทอผ้าไหมมัดหมี่มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

4.2.8 การต่อเส้นไหมขึ้นและเส้นไหมพุ่งในกรณีที่เส้นไหมขึ้นหรือไหมพุ่งขาดขณะทอผ้าไหมมัดหมี่มีคำถามดังนี้

- (1) การที่เส้นไหมขึ้นหรือเส้นไหมพุ่งขาดขณะทอเนื่องจากสาเหตุอะไร
- (2) เมื่อเส้นไหมขึ้นหรือเส้นไหมพุ่งขาดขณะทอผ้าไหมมัดหมี่ท่านมีวิธีการในการต่อเส้นไหมดังกล่าวอย่างไร

4.2.9 การปรับและปล่อยเส้นไหมขึ้นมีคำถามดังนี้

- (1) สาเหตุอะไรที่ท่านต้องปรับและปล่อยเส้นไหมขึ้น
- (2) ท่านดำเนินการปรับและปล่อยเส้นไหมขึ้นอย่างไรจึงจะทำให้การทอผ้าได้สม่ำเสมอ

4.2.10 การหวีเส้นไหมขึ้นมีคำถามดังนี้

- (1) การหวีเส้นไหมขึ้นมีจุดประสงค์อะไรบ้าง
- (2) ท่านมีวิธีการหวีเส้นไหมขึ้นอย่างไรบ้าง

4.2.11 การเก็บก๊เมื่อต้องการหยุดพักทอ มีคำถามดังนี้

- (1) การเก็บก๊เมื่อต้องการหยุดพักการทอมีจุดประสงค์อะไร
- (2) ท่านดำเนินการเก็บก๊เมื่อท่านหยุดพักการทอผ้าไหมมัดหมี่อย่างไร
- (3) การเก็บก๊เมื่อต้องการหยุดพักการทอมีข้อควรระวังอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

การประเมินผล

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องทำสิ่งต่อไปนี้

1. ประเมินตนเองก่อนการฝึกอบรมหน่วยที่ 5 ในแบบประเมินที่กำหนดให้ร่วมกับผู้ให้การฝึกอบรม
2. ประเมินตนเองภายหลังการฝึกอบรมหน่วยที่ 5 ในแบบประเมินที่กำหนดให้ร่วมกับผู้ให้การฝึกอบรม

<http://dr-thongsook.com>

หน่วยที่ 6

การจัดการและการตลาดเบื้องต้นเกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่

แนวคิดและหลักการ

1. การจัดการและการตลาดเกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่เป็นกระบวนการ ที่จะช่วยให้ผู้ผลิตหรือทอผ้าไหมมัดหมี่ ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ได้ทั้งปริมาณ และคุณภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

2. การจัดการและการตลาดเบื้องต้นเกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่จะครอบคลุมในเรื่องที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ ความหมายความสำคัญของการจัดการ และการตลาด กระบวนการจัดการและการตลาด การวางแผนการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่ การเตรียมปัจจัยการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่ การดำเนินการเกี่ยวกับการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่ การประเมินมาตรฐานการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่ การทำบัญชีค่าใช้จ่าย การกำหนดราคาในการขาย การทำบัญชีการขาย การหาลูกค้าและตัวแทนจำหน่าย และการหาตลาดและการขยายตลาดซึ่งการที่ประชาชนในชนบท มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในเรื่องดังกล่าวนี้จะเป็นปัจจัย ที่จะช่วยให้ผลิตหรือทอผ้าไหมมัดหมี่เพื่อการค้าได้

จุดมุ่งหมายเฉพาะ

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถดังนี้

1. อธิบายความหมาย ความสำคัญของการจัดการ และการตลาดเกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่ได้
2. อธิบายกระบวนการของการจัดการและการตลาดเกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่ได้
3. วางแผนการผลิต/ทอผ้าไหมมัดหมี่ ตามเงื่อนไขที่กำหนดได้

4. อธิบายวิธีการเตรียมปัจจัยการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่ตามเงื่อนไขที่กำหนดให้ได้
5. อธิบายวิธีการจัดการเกี่ยวกับการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่ตามเงื่อนไขที่กำหนดได้
6. ประเมินมาตรฐานการผลิต/ผลผลิตผ้าไหมมัดหมี่ได้
7. ทำบัญชีค่าใช้จ่ายในการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่ ตามเงื่อนไขที่กำหนดได้
8. กำหนดราคาในการขายผ้าไหมมัดหมี่ ตามเงื่อนไขที่กำหนดได้
9. ทำบัญชีการขายผ้าไหมมัดหมี่ ตามเงื่อนไขที่กำหนดได้
10. อธิบายวิธีการหาลูกค้าและตัวแทนจำหน่ายผ้าไหมมัดหมี่ได้
11. อธิบายวิธีการหาตลาดและการขยายตลาดผ้าไหมมัดหมี่ได้

หัวข้อเนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความหมาย ความสำคัญ ของการจัดการและการตลาดเกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่
2. กระบวนการจัดการและการตลาดเกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่
3. การวางแผนการผลิตหรือการทอผ้าไหมมัดหมี่
 - 3.1 จุดประสงค์ของการวางแผนการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่
 - 3.2 วิธีการวางแผนการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่
4. การเตรียมปัจจัยการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่
 - 4.1 จุดประสงค์ของการเตรียมปัจจัยการผลิตหรือการทอผ้าไหมมัดหมี่

4.2 วิธีการเตรียมปัจจัยการผลิตหรือการทอผ้าไหมมัดหมี่

- (1) การเตรียมการด้านวัสดุอุปกรณ์
- (2) การเตรียมการด้านบุคลากร
- (3) การเตรียมการด้านงบประมาณ

5. การจัดการเกี่ยวกับการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่

5.1 จุดประสงค์ของการจัดการเกี่ยวกับการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่

5.2 รูปแบบและทางเลือกในการดำเนินการเกี่ยวกับการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่

5.3 การประสานงานและการมอบหมายงานการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่

5.4 การติดตามผลการดำเนินการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่

6. การประเมินมาตรฐานการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่

6.1 จุดประสงค์ของการประเมินมาตรฐานการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่

6.2 วิธีการประเมินมาตรฐานการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่

- (1) การประเมินลักษณะทางกายภาพ
- (2) การประเมินลักษณะทางเคมี
- (3) การประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานการส่งออกของกระทรวงพาณิชย์

7. การทำบัญชีค่าใช้จ่ายในการผลิตหรือการทอผ้าไหมมัดหมี่

7.1 จุดประสงค์ของการทำบัญชีในการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่

7.2 วิธีในการทำบัญชีค่าใช้จ่ายในการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่ อย่างง่าย

8. การกำหนดราคาในการขายผ้าไหมมัดหมี่

8.1 จุดประสงค์ของการกำหนดราคาในการขายผ้าไหมมัดหมี่

8.2 วิธีในการกำหนดราคาในการขายผ้าไหมมัดหมี่

9. การทำบัญชีการขายผ้าไหมมัดหมี่

9.1 จุดประสงค์ของการทำบัญชีการขายผ้าไหมมัดหมี่

9.2 วิธีในการทำบัญชีการขายผ้าไหมมัดหมี่อย่างง่าย

10. การหาลูกค้าและตัวแทนจำหน่าย

10.1 จุดประสงค์ของการหาลูกค้าและตัวแทนจำหน่ายผ้าไหมมัดหมี่

10.2 วิธีในการหาลูกค้าและตัวแทนจำหน่ายผ้าไหมมัดหมี่

11. การหาตลาดและการขยายตลาดผ้าไหมมัดหมี่

11.1 จุดประสงค์ของการหาตลาดและการขยายตลาดผ้าไหมมัดหมี่

11.2 วิธีในการหาตลาดและการขยายตลาดผ้าไหมมัดหมี่

กิจกรรมการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. ร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทุกหัวข้อกับวิทยากร

2. ร่วมกันสรุปสาระสำคัญในแต่ละหัวข้อ

3. ทำกิจกรรมในเรื่องต่อไปนี้

3.1 เรื่องการวางแผนการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผน

การผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่ โดยกำหนดเป็นแผนงานอย่างง่าย ๆ ประกอบด้วย

กิจกรรมที่จะทำ ระยะเวลา งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้และจำนวนคนที่จะใช้ในการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่เมื่อมีผู้ต้องการผ้าไหมมัดหมี่จำนวน 600 ผืน มีลักษณะดังนี้

(1.1) มีขนาดกว้างประมาณ 1 เมตร ยาว 2 เมตร
ทอด้วยฝ้าย 45 หลบ 3 ตะกอ

(1.2) ลวดลายมีสีเส้น 2-3, 4-5 และมากกว่า 5 สี
อย่างละ 200 ผืน

(1.3) ใช้เส้นยืนเป็นไหมโรงงานชนิดไหม 4 และ
เส้นพุ่งเป็นไหมพื้นบ้านชนิดไหมกลาง

(1.4) ให้ทอเสร็จและส่งภายใน 2 เดือน

(2) เมื่อวางแผนเสร็จให้แต่ละกลุ่มเสนอผลงาน และ
วิพากษ์วิจารณ์ในแง่ความเหมาะสมและความเป็นไปได้

3.2 เรื่องการจัดการเกี่ยวกับการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่

(1) ให้กลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่ได้รับมอบหมายใน
หัวข้อนี้แสดงบทบาทสมมติในการจัดการเกี่ยวกับการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่ ในรูปแบบการรวมกลุ่มการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ตามที่ผู้สั่งให้ทำบทบาทสมมตินี้ จะต้องสะท้อนให้เห็นการประสานงาน การมอบหมายงานและการติดตามผลการดำเนินงาน

(2) เมื่อแสดงบทบาทสมมติเสร็จแล้วให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคนแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

(2.1) รูปแบบการรวมกลุ่มการผลิต มีจุดเด่นจุดด้อย
อย่างไร

(2.2) การประสานงาน การมอบหมายงานและการ
ติดตามผลการดำเนินงาน มีผลต่อการจัดการเกี่ยวกับการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่
อย่างไรบ้าง

3.3 เรื่องการประเมินมาตรฐานการผลิต/การทอผ้าไหมมัดหมี่

(1) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม แลกเปลี่ยนกันประเมิน มาตรฐานผลผลิตผ้าไหมมัดหมี่ที่แต่ละคนทอ จำนวน 6 ผืน ตามเกณฑ์ดังนี้

(1.1) ประเมินจากการตรวจสอบลักษณะทางกายภาพ

(1.2) ประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานการส่งออกของ กระทรวงพาณิชย์

(2) เมื่อประเมินเสร็จให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคน ตอบคำถามดังนี้

(2.1) การประเมินมาตรฐานผ้าไหมมัดหมี่ มีจุดประสงค์อะไร

(2.2) การประเมินโดยการดูลักษณะทางกายภาพ มีจุดเด่นจุดด้อยอะไร

(2.3) การประเมินตามเกณฑ์การส่งออกของ กระทรวงพาณิชย์มีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไร

(2.4) การประเมินคุณภาพทางเคมีของผ้าไหม มัดหมี่มุ่งตรวจสอบคุณลักษณะใดของผ้าไหมมัดหมี่

3.4 เรื่องการทำบัญชีค่าใช้จ่ายในการผลิต บัญชีการขาย และบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการขายผ้าไหมมัดหมี่

(1) กำหนดมูลค่าใช้จ่ายในการผลิต การขาย และการ ใช้เงินที่ได้จากการขายผ้าไหมมัดหมี่จำนวน 100 ผืน ในรอบ 2 เดือน ดังนี้

มกราคม 1	ซื้อเส้นไหมขึ้น 10 กิโลกรัม เป็นเงิน	14,000	บาท
	ซื้อเส้นไหมพุ่ง 20 กิโลกรัม เป็นเงิน	16,000	บาท
	ซื้อสีย้อมไหม 100 โหล เป็นเงิน	4,000	บาท
	ซื้อด่างฟอกไหม	150	บาท
	ซื้อเชือกฟาง	150	บาท
3	จ่ายค่าฟอกไหม	600	บาท
5	จ่ายค่ากรอไหม	1,200	บาท
10	จ่ายค่าคืนไหมและมัดย้อม	1,600	บาท
15	จ่ายค่าทอ	2,400	บาท
20	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 10 ผืน ได้เงิน	10,000	บาท
	จ่ายค่าคืนไหมและมัดย้อม	1,600	บาท
22	จ่ายค่าทอ	2,400	บาท
	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 5 ผืน ได้เงิน	5,600	บาท
23	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 5 ผืน ได้เงิน	4,800	บาท
24	จ่ายค่าคืนไหมและมัดย้อม	1,600	บาท
27	จ่ายค่าทอ	2,400	บาท
28	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 12 ผืน ได้เงิน	12,000	บาท
30	เบิกเงินใช้ส่วนตัว	5,000	บาท
	จ่ายค่าคืนไหมและมัดย้อม	1,600	บาท
กุมภาพันธ์ 2	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 8 ผืน ได้เงิน	7,200	บาท
5	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 5 ผืน ได้เงิน	4,900	บาท
	จ่ายค่าทอ	2,400	บาท
7	เบิกเงินใช้ส่วนตัว	3,000	บาท

10	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 10 ผืน ได้เงิน	9,800	บาท
12	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 5 ผืน ได้เงิน	5,000	บาท
	จ่ายค่าค้นไหมและมัดข้อม	1,600	บาท
14	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 6 ผืน ได้เงิน	6,000	บาท
	เบิกเงินใช้ส่วนตัว	2,000	บาท
17	จ่ายค่าทอ	2,400	บาท
	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 4 ผืน ได้เงิน	3,800	บาท
18	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 10 ผืน ได้เงิน	10,000	บาท
22	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 10 ผืน ได้เงิน	10,000	บาท
	เบิกเงินใช้ส่วนตัว	2,000	บาท
24	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 6 ผืน ได้เงิน	5,500	บาท
27	ขายผ้าไหมมัดหมี่ 4 ผืน ได้เงิน	3,600	บาท

จากข้อมูลข้างต้นนี้จึงทำบัญชีต่าง ๆ ดังนี้

(1.1) บัญชีเงินสด

(1.2) บัญชีค่าใช้จ่ายในการผลิต/ทอผ้าไหมมัดหมี่

(1.3) บัญชีการขายผ้าไหมมัดหมี่

(1.4) งบกำไรขาดทุน

(2) งบตอบคำถามต่อไปนี้

(2.1) การทำบัญชีมีจุดประสงค์อะไร

(2.2) บัญชีเงินสดมีประโยชน์อย่างไร

(2.3) บัญชีค่าใช้จ่ายในการผลิตมีประโยชน์อย่างไร

(2.4) บัญชีการขายมีประโยชน์อย่างไร

(2.5) งบกำไรขาดทุนมีประโยชน์อย่างไร

3.5 เรื่องการกำหนดราคาในการขายผ้าไหมมัดหมี่

(1) จากข้อมูลเรื่อง การทำบัญชีค่าใช้จ่ายในการผลิต
บัญชีการขาย และบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการขายผ้าไหมมัดหมี่ จงหาสิ่งต่อไปนี้

(1.1) ต้นทุนการผลิตหรือค่าใช้จ่ายในการผลิต

(1.2) กำหนดราคาขายต่อผืนตามเงื่อนไขต่อไปนี้

(1.2.1) คิคราขายเพิ่มจากต้นทุน

ร้อยละ 10

(1.2.2) คิคราขายเพิ่มจากต้นทุน

ร้อยละ 15

(1.2.3) คิคราขายเพิ่มจากต้นทุน

ต้นทุนร้อยละ 20

(2) จงตอบคำถามต่อไปนี้

(2.1) การกำหนดราคาขายมีหลักการและวิธีการ

อย่างไร

(2.2) การกำหนดราคาขายให้ประโยชน์แก่ผู้ซื้อ

และผู้ขายอย่างไรบ้าง

3.6 เรื่องการหาลูกค้าและตัวแทนจำหน่ายผ้าไหมมัดหมี่

(1) ให้กลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับมอบหมายใน
การแสดงบทบาทสมมติในเรื่องการหาลูกค้าและตัวแทนจำหน่ายผ้าไหมมัดหมี่
ดำเนินการแสดงบทบาทสมมติในเรื่องดังกล่าวโดยการแสดงจะต้องสะท้อนให้
เห็น วิธีการ บุคลิกภาพ ตลอดจนวิธีการปฏิบัติต่อลูกค้าและผู้ที่จะเป็นตัวแทน
จำหน่ายผ้าไหมมัดหมี่

(2) เมื่อแสดงบทบาทสมมุติจบแล้วให้ผู้เข้ารับการฝึก
อบรมร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

(2.1) การหาลูกค้าและตัวแทนจำหน่ายผ้าไหม
มัดหมี่มีประโยชน์อย่างไรบ้าง

(2.2) วิธีการที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ใน
การหาลูกค้าและตัวแทนจำหน่ายผ้าไหมมัดหมี่
มีวิธีการใดบ้าง เพราะเหตุใด

การประเมินผล

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องทำสิ่งต่อไปนี้

1. ประเมินตนเองก่อนการฝึกอบรม หน่วยที่ 6 ตามแบบประเมิน
ที่กำหนดร่วมกับผู้ให้การฝึกอบรม
2. ประเมินตนเอง ภายหลังจากการฝึกอบรมหน่วยที่ 6 ตามแบบ
ประเมินที่กำหนดร่วมกับผู้ให้การฝึกอบรม